

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

Vyjednávání mezi rodiči a dětmi o trávení volného času

Bakalářská práce

Autor: Aneta Hubená
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních
Vedoucí práce: Mgr. Leona Stašová, Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Alena Knotková

Zadání bakalářské práce

Autor: Aneta Hubená

Studium: P18P0826

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika se zaměřením na výchovnou práci v etopedických zařízeních

Název bakalářské práce: **Vyjednávání mezi rodiči a dětmi o trávení volného času**

Název bakalářské práce Negotiation between parents and children about spending free time
AJ:

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce má teoreticko-empirický charakter a soustředí se na problematiku současné rodiny a její role v životě dětí, dítě jako objekt v právním jednání, volný čas a jeho využití v životě dětí a komunikace jako základní zdroj vyjednávání. Jsou zde využity metody kvalitativního výzkumu. Cílem práce je analyzovat, jak probíhá v dnešní době vyjednávání mezi rodiči a dětmi o trávení volného času dětí, zda mají děti v dnešní době daná pravidla od rodičů či si mohou samy řídit svůj volný čas. V části praktické budou realizovány rozhovory s rodiči dětí druhého stupně základní školy.

ZÁBRODSKÁ, Zdena. - Volný čas a rodina

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Leona Stašová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Alena Knotková

Datum zadání závěrečné práce: 1.2.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce Mgr. Leony Stašové, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité zdroje a literaturu.

V Hradci Králové dne

.....

Aneta Hubená

Poděkování

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Leoně Stašové, Ph.D. za vstřícnost, cenné rady a odborné vedení této práce.

Anotace

HUBENÁ, Aneta. *Vyjednávání mezi rodiči a dětmi o trávení volného času*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. 61 s. Bakalářská práce.

Práce má teoreticko-empirický charakter a soustředí se na problematiku současné rodiny a její role v životě dětí, dítě jako objekt v právním jednání, volný čas a jeho využití v životě dětí a komunikace jako základní zdroj vyjednávání. Jsou zde využity metody kvalitativního výzkumu. Cílem práce je analyzovat, jak probíhá v dnešní době vyjednávání mezi rodiči a dětmi o trávení volného času dětí, zda mají děti v dnešní době daná pravidla od rodičů či si mohou samy řídit svůj volný čas. V části praktické budou realizovány rozhovory s rodiči dětí druhého stupně základní školy.

Klíčová slova: rodina, výchova, participace, práva dětí, volný čas, komunikace

Annotation

HUBENÁ, Aneta. *Negotiations between parents and children about spending free time*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2021. 61pp. Bachelor thesis.

The work has a theoretical-empirical character and focuses on the issue of the current family and its role in children's lives, the child as an object in legal proceedings, leisure time and its use in children's lives and communication as a basic source of negotiation. Methods of qualitative research are used here. The aim of work is to analyze how negotiations between parents and children about spending free time of children are going on today, whether children today have the rules given by their parents or can manage their free time on their own. In the practical part, interviews will be conducted with parents of primary school second grade children.

Key words: family, education, participation, children's rights, free time, communication

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:

Podpis studenta:

Obsah

Úvod.....	9
1. Současná rodina a její role v životě dětí.....	11
1.1. Vymezení pojmu <i>rodina</i>	11
1.2. Vymezení pojmu <i>výchova</i>	13
1.3. Možné problémy v rodině.....	16
2. Dítě jako objekt v právním jednání	18
2.1. Svěprávnost z obecného hlediska	18
2.2. Právní jednání nezletilých	20
2.3. Participace a práva dětí	21
3. Volný čas a jeho význam v životě dětí.....	22
3.1. Vymezení pojmu <i>volný čas</i>	23
3.2. Funkce výchovy ve volném čase	24
3.3. Možnosti trávení volného času dětí a mládeže	26
4. Komunikace jako základní nástroj vyjednávání	28
4.1. Vymezení pojmu <i>komunikace</i>	28
4.2. Vybrané styly komunikace	29
4.3. Komunikace mezi rodičem a dítětem	31
5. Empirická část.....	33
5.1. Cíl výzkumu	33
5.2. Sběr dat	33
5.3. Metoda analýzy dat.....	36
5.4. Analýza výsledků	36
5.4.1. Důvěra mezi rodiči a dětmi.....	36
5.4.2. Základem všeho je komunikace	38
5.4.3. Ovlivňující aspekty volného času	40
5.4.4. Prostor a pozornost	42
5.5. Shrnutí výsledků	45
Závěr.....	48
Seznam použité literatury	50
Seznam použitých zkratk.....	55
Seznam příloh	56
Přílohy	57

Úvod

Současná doba je poněkud jiná než kdysi. V současné době je na dítě v rodině pohlíženo jako na jednoho z dospělých jedinců a je tak k němu i přistupováno. Pokud rodiče vyjednávají o něčem se svým dítětem, berou na zřetel jeho myšlenky a pocity a tím zohledňují jeho názor, který daný jedinec má. Dříve byl takový způsob vyjednávání jiný než v současné době. Je to tím, že se změnila i společnost, která udává nové společenské hodnoty a trendy v oblasti výchovy.

Hlavním důvodem, proč jsem si vybrala toto téma je, že jsem chtěla zjistit, jaké jsou současné rodiny, jejich vztahy a jak mají nastavené řešení volného času v odpoledních hodinách, které se týká jejich dětí. Dalším důvodem, který mě vedl k tomuto tématu je, že je to řešeno v oblasti vyjednávání o mediích, čímž se zabývá například Hagenová (2007, s. 370-389).

Cílem práce je analyzovat, jakým způsobem probíhá vyjednávání mezi rodiči a dětmi o trávení volného času v odpoledních hodinách žáků 2. stupně základní školy.

Bakalářská práce nejprve popisuje, jaká je současná rodina a jak se odvíjí její role v životě dětí. Dále popisuje, jaká může být výchova v rodině, která je směřovaná k dítěti a jaké mohou nastat problémy v současných rodinách, a to především u nezletilých jedinců, když se jejich rodina rozpadne a řeší se pak následná porozvodová péče. Protože v dnešní době mnoho rodin řeší takové problémy, přišlo mi podstatné se tomuto tématu v mé bakalářské práci věnovat.

Další faktor, který tato práce popisuje, je dítě a jeho právní jednání. Dnes mají děti svá práva, která se hájí a jsou poněkud jiná než kdysi. Hlavním dokumentem, který se zabývá dětmi a jejich právy, je Úmluva o právech dítěte, která je dále v práci popsána.

Dále se práce soustřeďuje na volný čas a jeho využití v životě dětí, kde jsou dále pomocí opory odborné literatury popsány funkce výchovy ve volném čase a je zde uvedena široká škála možností, jak děti mohou trávit svůj volný čas v odpoledních hodinách. Tímto bych ráda znovu poukázala na to, že v dnešní době mají děti mnoho možností, jak svůj volný čas v odpoledních hodinách budou trávit. Jsou zde popsány různé organizace, které nabízí dětem řadu kroužků či sportů. Existuje mnoho hnutí, která nabízí dětem trávení jejich odpoledního času jejich prostřednictvím, jako je například Junák – český skaut a mnohé další.

Poslední část teoretické části je věnovaná komunikaci mezi rodiči a dětmi, která je považována za hlavní zdroj vyjednávání. Umět komunikovat se svými dětmi je jednou z nejdůležitějších součástí efektivního vztahu v rodině. Je důležité umět svým dětem naslouchat

a být tak pro ně oporou po celý jejich život. Proto je v této části popsáno, jak efektivně by měli rodiče komunikovat se svými dětmi, a poukazují tak na mnou vybrané styly komunikace.

Empirická část se zaměřuje na způsob, jakým rodiče vyjednávají se svým dítětem, přičemž zkoumá, jak rodiče se svými dětmi vyjednávají a jak zohledňují rodiče při vyjednávání se svým dítětem jeho názor. Dále zjišťuje, jaká je možnost toho, že si o svém volném čase v odpoledních hodinách rozhodují děti samy a jaké rodiče vnímají aspekty, které je ovlivňují v průběhu jejich vyjednávání.

Tématu volný čas se věnuje zejména Pávková (1999, 2008), Hofbauer (2004) a Hájek (2008), proto jejich publikace byly pro tuto práci stěžejními zdroji. Dalšími významnými publikacemi, které se dotýkají tématu této práce, jsou například od Možného (2008) a Krause (2015), kteří se společně s dalšími autory věnují tématu rodina. Pro téma komunikace zde byla využita nejvíce publikace od Špaňhelové (2009), která popisuje, jak efektivně komunikovat se svým dítětem.

1. Současná rodina a její role v životě dětí

Kapitola s názvem současná rodina je obsáhlý pojem, který každý jedinec bere po svém, každý o tomto termínu má, nebo alespoň by měl mít, nějaké povědomí. V této kapitole je pro mě důležité, věnovat se tomu, co pojem „rodina“ znamená a jaké jsou její funkce. Dále bych chtěla objasnit termín „výchova“ – co bychom si pod tímto pojmem měli představit, jaká by měla být, jaké mohou být styly výchovy a v neposlední řadě bych se chtěla věnovat problémům, které současnou rodinu provázejí, a to zejména sňatečnost, rozvodovost a následná péče o nezletilé při rozpadu manželství.

1.1. Vymezení pojmu *rodina*

Pojem rodina lze definovat několika způsoby. Řada autorů se o tento termín zajímá a popisuje ho ve svých publikacích. Většina mladistvých jedinců by si pod tímto slovem měla představit to, co zažívá v malé sociální skupině lidí, kteří s ním jsou od jeho narození, ve které cítí blaho, duševní klid, pohodlí a bezpečí.

Od doby, kdy se dítě poprvé podívá na svět, by mělo žít v rodině, která mu je oporou při zásadních zkušenostech při styku s lidmi. Rodina je pro jedince jedním z nejdůležitějších zdrojů při naplňování jeho potřeb, ale také jejich frustrování a omezování. Vliv rodiny na dítě je velice zásadním činitelem, jelikož bez správné péče rodiny by se dítě nemohlo dostatečně vyvíjet (Čáp, 1993, s. 271). Vliv, kterým rodina lpí na své dítě, napomáhá komunikaci, která s jedincem probíhá, a následně se může projevit ve vyjednávání mezi rodičem a dítětem.

Rodina jakožto sociální skupina prošla a stále prochází vlastním vývojem v porozumění s kulturními a společensko-politickými změnami. Rodina se přímo i nepřímo zajímá o stav společnosti a podmínky, které jsou pro ni společností vytvářeny (Kraus et al., 2015, s. 19). S tímto tvrzením do jisté míry souhlasí i Možný (2008, s. 14), který ve své publikaci uvádí, že rodina nemění svůj tvar, brání a ochraňuje své blízké, „vnitřní uspořádání ani habitus a změny ve svém okolí vyrovnává“.

Autor Slavomír Laca (2013, s. 63-64) ve své publikaci uvádí čtyři základní znaky rodiny:

1. Společensky schválená forma partnerského soužití
2. Členy rodiny spojují příbuzenské vztahy
3. Rodina žije pod jednou střechou a sdílí společnou domácnost
4. Členové rodiny spolu spolupracují, starají se o chod domácnosti a výchovu dětí

Všechny tyto základní znaky rodiny přispívají k efektivnímu vyjednávání rodičů se svými dětmi. Nejvíce však toto tvrzení lze vyčíst ze znaku č. 4, protože pokud spolu členové jedné domácnosti spolupracují a vychovávají své děti tak, jak nejlépe umí, dokážou spolu vzájemně komunikovat a domlouvat se na podstatných záležitostech.

Tak jako každá jiná sociální skupina plně své funkce, tak své funkce by měla plnit i rodina. Dle Čápa (1993, s. 272) plní rodina zejména funkci biologickou, výchovnou, ekonomickou a uspokojování potřeb sociálního styku (láska a jistota, porozumění, vzájemná pomoc).

Lépe tuto problematiku rozpracoval Blahoslav Kraus et al. (2015, s. 40-44), kteří uvádí nejčastějších pět funkcí. První funkcí je **biologicko-reprodukční**. Význam této funkce je pro jedince, kteří tvoří rodinu, velice důležitý. Za její důležitost je považováno uspokojení potřeb jednak biologických a sexuálních, ale také souvisí s uspokojováním a zachováním lidského rodu. Tohoto názoru jsou i Langmeier a Krejčířová (2006, s. 183), kteří ve své publikaci uvádí, že reprodukční funkce znamená, že rodina je základním útvarem, který umožňuje vývoj a růst nové generace. Je obecně známo ze všech společenských kultur, že se rodí i děti nemanželské, avšak „ilegitimita není výslovně schvalována“.

Další funkcí je **sociálně ekonomická funkce**. Jak již vyplývá z názvu, tato funkce se týká investic, financí, výdajů či nějakých materiálních prostředků. Na rodinu se dá koukat nejen jako na společenskou jednotku, ale také z ekonomického hlediska. Každý z rodiny se postupem času stává nedílnou součástí výrobní a nevýrobní sféry při výkonu určité profese, ale rodina jako kompletní jednotka společnosti je pro stát významným spotřebitelem, na kterém je závislý současný trh. Dunovský (1999, s. 92) doplňuje toto tvrzení poznatky o vnitřní činnosti rodiny, která ji hmotně zabezpečuje. Jedná se především o úklid, domácí práce a další činnosti, které jsou pro chod rodiny nutné a nejsou koníčkem.

Třetí funkce rodiny je **ochranná funkce (zaopatřovací, pečovatelská)**. Tato funkce rodiny zabezpečuje životní potřeby především dětem, ale i ostatním členům rodiny. Dříve tomu bylo tak, že tuto funkci přejímal stát, ale v současné době je na čase, aby se na této funkci podílela z větší části rodina. Jedná se o pomoc například starší generaci, kdy je potřeba postarat se o nechodícího, nějak postiženého, starého nebo nemocného člena rodiny.

Další základní a velice důležitou funkcí rodiny je **socializačně výchovná funkce**. Tato funkce se ve velké míře podílí na socializačním procesu dítěte, na začleňování dítěte do společnosti a na jeho výchově. Dítě dle toho, jak je vychováno, působí ve společnosti, kde uplatňuje své zájmy, přání a orientace. Jedinec v rodině pobírá nejzajímavější informace a

jednání rodičů, které po dobu svého růstu a výchovy zpracovává. Toto tvrzení zastávají i Langmeier a Krejčířová (2006, s. 183), kteří popsali výše zmíněnou funkci jako hlavní úkol rodiny socializovat dítě do společnosti. Rodina učí dítě, jak se správně společensky chovat a obohacuje ho o prvotní kulturní poznatky.

Poslední hlavní a nejdůležitější funkcí rodiny, kterou Kraus et al. (2015, s. 44) popisuje v publikaci, je **funkce emocionální**. Za tuto funkci rodiny lze považovat poskytnutí ochrany a bezpečí, citovou sounáležitost, ale také, a to především, pomoc a spolehnutí se na členy rodiny v krizových, bezmocných situacích. Jedná se o funkci, kterou nenahradí žádná jiná instituce. Pokud tato funkce nenaplní svá očekávání, může se stát, že „vychovávaný“ jedinec, kterému se nedostala dostatečná dávka pozitivních emocí, začne směřovat k rizikovému chování. S tímto výrokem souhlasí i Šulová (in Výrost, Slaměník, 1998, s. 327), dle kterých tato funkce určuje význam rodiny, je jedinečná, a tudíž nezastupitelná a není nijak vázaná na věk členů rodiny. V kruhu rodiny můžeme nalézt důvěrnost, jistotu, podporu a pomoc, klid a uvolnění, jistotu zázemí aj.

Je důležité zmínit, že v nenarušené rodině by měly být všechny tyto funkce naplňovány. Pokud bude nějaká z funkcí chybět či nebude dostatečně naplněna, může to přispět ke špatné komunikaci rodičů se svými dětmi a vyjednávání nebude probíhat formou diskuze, protože se může stát, že se dítě uzavře do sebe a bude se bát projevit svůj názor, popřípadě o něčem komunikovat se svými rodiči.

V podkapitole s názvem vymezení pojmu *rodina* bylo mým cílem vysvětlit, co tento pojem znamená a jaké jsou funkce rodiny. Jak je vidět, rodina od počátku prošla a stále prochází vývojem různých změn. Pro každého jedince tento termín znamená něco jiného, ale myslím si, že každý nenarušený jedinec by při slově rodina měl cítit pocity štěstí a bezpečí, něco, co mu říká, že rodina je tam, kde je doma.

1.2. Vymezení pojmu *výchova*

Pod pojmem „výchova“ si každý může představit to, jak bude působit na své dítě, aby z něj byl společensky vychovaný jedinec. Každý chápe výchovu jinak a pro každého jedince má jiný rozměr. Domnívám se, že v současné době mají děti výchovu od rodičů spíše volnější, než tomu bylo v minulosti. Dostávají se do popředí média a sociální sítě, které velice výrazně ovlivňují rodičovskou výchovu.

Kraus a Poláčková (2001, s. 56) ve své publikaci tvrdí, že se výchova týká všech lidí jako celoživotní záležitosti. Výchova jakožto proces vědomé a řízené socializace obsahuje vše

důležité pro člověka, aby mohl být jeho život utvářen v konkrétní společnosti. V neposlední řadě je pro člověka důležité, aby dokázal uchopit získané dovednosti a poznatky ve svém jednání a aby dokázal čelit všem překážkám, které každodenní život přináší. Takto podobně uvažuje i Vančurová – Fragnerová (1969, s. 14), která ve své publikaci uvádí, že na výchově dítěte by se měli podílet oba rodiče, jelikož spolupráce je v rodině pro zdraví dítěte ten nejdůležitější činitel. Rodina je pro dítě miniaturní svět, ve kterém dítě od narození získává dovednosti a zkušenosti. I to, jaké zkušenosti a dovednosti dítě od narození získá v rodině od svých rodičů se podepíše na následném vyjednávání obou aktérů.

Výchova dětí úzce souvisí s jejich postavením ve společnosti – dle toho, co je jim poskytováno, co je od nich očekáváno, jaké jsou pro ně vytvářeny podmínky a k jakým cílům jsou děti vedené. Dlouhou dobu byly děti vychovávány stejnými způsoby jako jejich rodiče a prarodiče, v tomto směru se praktiky rodinné výchovy ničím nelišily. Děti byly výchovou k poslušnosti a do života byly vybavovány stejnými postoji a hodnotami jako předchozí generace (Kuchařová a kol. autorů, 2019, s. 162).

Díky rychlým proměnám a změnám ve společnosti se za poslední staletí změnil pohled na dítě a s tím i podmínky, způsoby a cíle výchovy dětí. Dříve bylo důležité, aby rodina plnila funkci ekonomickou a politickou, dnes je důležité, aby rodina plnila především emoční jistotu, oporu a ochranu vyrovnat se s náročnými požadavky současného světa (Kuchařová a kol. autorů, 163). V kontextu propojení tohoto tvrzení s vyjednáváním mezi rodiči a dětmi se domnívám, že v současné době mají děti větší možnost projevit svůj názor a říkat co si myslí, popřípadě přicházet s novým řešením a společně se na něm s rodiči domlouvat.

Způsob, jakým vychováváme dítě, často přebíráme od svých rodičů či prarodičů. Výchovu lze rozdělit na tři nejzákladnější výchovné styly. V publikaci od Čápa a Mareše (2001, s. 303–304) se můžeme dozvědět, že k tomuto rozdělení a vysvětlení přispěl psycholog Kurt Lewin se svými spolupracovníky experimentálním výzkumem, který se uskutečnil krátce před druhou světovou válkou. Výchovným způsobům neboli stylům dal název autokratické, slabé a sociálně integrační vedení.

V autokratickém vedení (autoritativní, dominantní) lze říct, že vychovatel je dominantní osobou, která má na děti velké nároky, převážně je trestá, než kladně hodnotí, nerespektuje potřeby dětí, hrozí a rozkazuje. Dětem je poskytována malá iniciativa a samostatnost a v neposlední řadě „determinuje žáky svými zkušenostmi, úsudky a rozhodnutími“ (Čáp, Mareš, 2001, s. 304).

Toto tvrzení zastává i Žlunková (2010, s. 25), která ve své publikaci tvrdí, že tento typ výchovy rodiče často pojmají jako nevhodné a tvrdé prosazování své autority a neberou svého potomka takového jaký je. V takovémto případě může mít dítě pocit bezmocnosti a všechny negativní dopady mohou vyústit až k agresi okolí.

Dalším výchovným stylem dle Čápa a Mareše (2001, s. 304) je **slabé vedení (liberální)**, které popisují tak, že se vychovatel snaží vést děti na plné čáře nebo naopak vůbec. Je nepřesný v kladení požadavků a pokud na děti nějaké nároky klade, nemá potřebu kontrolovat zpětné plnění.

Čapek a Čapková (2010, s. 13) ve své publikaci píšou o tom, že dítěti je vše dovoleno, nemá žádná omezení ani pravidla. Dítě je pod silnou ochranou rodičů před všemi důsledky jeho chování a jednání, dítě tedy pouze reaguje a nepřemýšlí. Rodiče v tomto případě jsou brány za sluhy, kteří dělají vše za dítě. Dle mého názoru při použití tohoto stylu v rodině lze jednoduše říct, že si dítě smí dělat co chce, jelikož nemá dané žádné hranice vychování, tudíž ten, kdo v rodině vládne a má slovo, je dítě.

Třetím, a v tomto případě posledním, vedením je **sociálně integrační vedení neboli demokratické**. Tento způsob vedení dětí je za posledních pár let tím nejlepším. Čáp a Mareš (2001, s. 304) ve své publikaci poukazují na to, že toto vedení je jakýmsi kompromisem mezi vychovatelem a dítětem. Vychovatel dává návrhy, dává dětem více možností při řešení problémů a podporuje iniciativu. Děti v tomto vedení mají přehled o cílech a činnosti skupiny a vychovatel má být vzorem pro děti, namísto věčného trestání a zakazování.

Čapek a Čáková (2010, s. 14) tvrdí, že v tomto způsobu výchovy hraje hlavní roli komunikace. Rodič dítěti umožňuje sdělovat své pocity, potřeby, názory na danou situaci, na to, co by chtělo změnit nebo co se mu nelíbí. Důležité je, aby rodič dítě naslouchal a nepoužíval pouze zákazy, příkazy a neodmítal jeho pocity a názory.

V publikaci p. doktorky Hamarové a p. doktora Holkoviče (1986, s. 94), která vznikla na základě výzkumu, se můžeme dočíst, že nejdůležitější formou výchovy je rozhovor mezi rodičem a dítětem. Z výzkumu též vyšlo najevo, že rozhovor s rodiči berou děti jako nejoblíbenější činnost. Hlavními tématy jsou rozhovory o škole, zájmech dětí, kamarádech a o budoucnosti dítěte.

Způsob, jakým nastavíme výchovu svých dětí se může nadále projevit v tom, jak s ním chceme vyjednávat. Pokud mu nedovolíme říct svůj názor, nebudeme s ním mít o čem

vyjednávat. Jestliže necháme dítě rozhodovat úplně samostatně o tom, co bude např. v odpoledních hodinách dělat, nebudeme mít o něm přehled. Nejlepší způsob výchovy je ten, ve kterém se mohou prosadit obě strany a společně dojít k rozumnému řešení.

Cílem bylo vysvětlit, co znamená pojem „výchova“, jaké jsou styly výchovy a popsat je. Dle mého názoru je výchova dítěte v rodině jedním z nejzásadnějších úkolů rodičů, protože tím, jak vychovají svého potomka, se bude odrážet jeho chování ve společnosti.

1.3. Možné problémy v rodině

Problémy v rodině lze vnímat různými úhly pohledu. Pro někoho může být problém v typu rodiny (např. rodina neúplná – kdy jeden z rodičů schází, z důvodu odchodu partnera od rodiny či úmrtí), naopak někdo může vidět problém v rodině jako sociální faktor, kdy jde například o závislost rodičů na alkoholu nebo drogách či o jiné sociálně patologické jevy.

Já bych se v této kapitole ráda věnovala obecnějším faktorům, které lze vnímat jako problémy v rodině, a to především sňatečností a rozpadem manželství a co následuje po rozpadu manželství, pokud má pár nezletilé dítě.

Dříve bylo zcela jisté, že se manželství uzavírala již v brzkém věku jedinců, kteří chtěli žít společný život se svým partnerem a zakládat rodinu. V současné době je tomu poměrně jinak, jak již tvrdí Singly, François de (1999, s. 88), **uzavření sňatku** manželského neznamena začátek společného života a jeho ochrana, protože život manželů se mění v nestálou a křehčí podobu, a to v tom smyslu, že v současné době, ať už jednotlivci či rodina, ovládají více svůj osud, a to z důvodu převládání hodnotového systému, který vyznamenává autonomii a snižuje hodnotu symbolického a materiálního dědictví.

Kuchařová a kol. autorů (2019, s. 6) uvádí, že roční počet sňatků se mírně zvyšoval díky částečné kompenzaci dřívějších sňatků, které byly odloženy, a především v důsledku nastolení hromadného zdanění příjmů manželů, poté se ale počet ročně uzavřených manželství opět snižoval. Vývoj počtu sňatků je ovlivněn zejména odkládáním či odmítáním vstupu do manželství a úrovní vstupu do dalšího manželství. V přepočtu v současné době je každý čtvrtý pár rozveden. Pokud se manželský pár nechá rozvést, přispívá to k dalšímu problému efektivního vyjednávání se svým dítětem, jelikož je to pro dítě velký zásah a může se stát, že se uzavře do sebe nebo nebude chtít s jedním z rodičů komunikovat.

Soud může ke **zrušení manželství** přistoupit jen tehdy, zdali je to společensky odůvodněný případ – pokud jsou vztahy manželů rozvráceny a nemohou splnit společenský účel (vzájemná

pomoc a podpora manželů, založení rodiny, výchova dětí, vytváření zdravého rodinného prostředí). Rozvrat manželství může spočívat v jejich chování (nevěra, násilné chování, ...) nebo dle objektivní povahy (neplodnost, choroba jednoho z rodičů, ...), ačkoli vina rozvodu se neprozkoumává (Možný, 2002, s. 175). Ať už je vina rozvodu jakákoli, pro děti je to těžké období, protože jim rodiče poté nevěnují tolik času, jelikož musí řešit vše okolo rozvodu nebo se naopak rodiče o děti přetahují, protože je chtějí mít na své straně a tím otupují vzájemnou komunikaci toho druhého s jejich potomkem.

Na problematiku **rozvodu a rozpadu manželství** dále navazuje Matějček a Dytrych (2002, s. 39), kteří chápou rozpad manželství jako jedno z nejhorších období nejen pro přímé účastníky rozvodu – rodiče a děti, ale i pro celou jejich širší rodinu, a to z důvodu, protože takové období je plné stresu a frustrací důležitých lidských potřeb, které mohou účastníky rozvodu ovlivňovat po celý život. Kuchařová a kol. autorů (2019, s. 23) doplňují, že více než polovina rozvádějících se manželů má nezletilé děti. V průměru se to týká 23 tisíc dětí za rok, které jsou nezletilé.

Dítě je při rozvodu rodičů poškozováno různými formami, a to bez ohledu na to, v jakém věkovém rozmezí se nachází. Ať je dítě malé či velké, není žádné období ve vývoji dítěte, které by nemělo vliv rozvodu rodičů na dítě (Dunovský, Matějček, Dytrych, 1995, s. 152).

Důležitou součástí rozvodu je stanovení **péče o děti po rozvodu manželství**. Děti jsou ve většině případů svěřeny do péče jednomu z rodičů, avšak je velice důležité stanovit si, jak často se budou děti vídat s rodičem, kterému nebyli svěřeny do péče, protože tato skutečnost se na dětech podepisuje v jejich životním příběhu. Vždy je přihlíženo k zájmu dítěte, ačkoli by měl soud přihlížet k výchovným schopnostem obou rodičů a ujasnit si, kdo je pro výchovu vhodnější Boková (in Procházková, 2011, s. 61).

Boková in Procházková (2011, s. 62-68) tvrdí, že lze uvést **čtyři základní typy porozvodové péče**:

- svěření dítěte do výchovy jednoho rodiče – rodič má větší právní zodpovědnost za dítě a druhý rodič má určenou dobu pro styk s dítětem,
- rozšířený styk – při svěření dítěte do péče jednoho z rodičů, ale dítě se s druhým rodičem může vidět několik dní včetně přespání u něj,
- střídavá péče – vyrovnání péče dítěte u matky i otce ve střídavém režimu, a to po týdnu, čtrnácti dnech a výjimečně i déle,

- společná péče rodičů – rodiče už nechtějí žít společný život, chtějí si žít každý svůj soukromý život, ale jsou schopni se společně domlouvat na věcech ohledně dítěte i nadále.

Ať už je péče o nezletilé po rozpadu manželství jakákoli, rodiče by měli dbát na vzájemnou komunikaci nejen mezi nimi, ale především na komunikaci s jejich potomkem. Pokud se jedná o vyjednávání se svým dítětem po rozvodu, měli by mít oba stále stejnou váhu slova a vyjednávat se svým dítětem o záležitostech společně.

Cílem v podkapitole 1.3. bylo uvést obecné faktory, které mohou následovat v rodině. Jak již vyplývá z textu, dříve bylo chápáno uzavření manželství jinak, než je tomu dnes. Dále jsem zde chtěla popsat, jak se řeší určité situace, pokud je v rodině nezletilý jedinec, jak je s ním po rozchodu nebo rozvodu rodičů nakládáno a jak probíhá výchova o něj.

2. Dítě jako objekt v právním jednání

V této kapitole bych se chtěla věnovat tomu, jak je to s dítětem v právním jednání. Je to velice, dle mého názoru, zajímavé téma, na které má každý z nás svůj názor. Ráda bych se věnovala tématům jako jsou svéprávnost, nezletilé dítě a právní jednání a také tomu, kde jsou ukotvena práva dětí.

2.1. Svěprávnost z obecného hlediska

Každý by o tomto termínu měl mít nějaké povědomí a alespoň jednou za život o tom už slyšet. Důležité tedy je vymezení tohoto termínu a jak jej lze dále rozlišit. O toto téma se zajímá řada autorů, kteří se tuto problematiku snaží srozumitelně přiblížit.

Pojem způsobilost k právním úkonům byl v OZ nahrazen tradičním pojmem svěprávnost. Za svéprávnou osobu považujeme osobu, která nabývá svého práva, avšak ne práva cizího Šínová (in Melzer, Tégl a kol. autorů, 2013, s. 349).

Novotný a kol. autorů (2014, s. 17) ve své publikaci uvádí, že „svěprávnost je schopnost osoby nabývat vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k právním povinnostem, tedy způsobilost právně jednat.“ Toto tvrzení ve své publikaci zastává a podrobněji rozepisuje i Janků a kol. autorů (2014, s. 15). Vzdání se svěprávnosti, byť i jen částečně, je dle občanského zákoníku zakázáno, pokud by se někdo svěprávnosti vzdal, tak k tomuto jednání nebude přihlíženo a nebude mít právní účinky (Novotný a kol. autorů, s. 17).

Zjednodušeně můžeme tedy říct, že člověk má svá práva, ale především povinnosti, a je tedy plně zodpovědný za průběh a následky svého jednání. Radvanová a kol. autorů (2015, s. 25) stejně tak jako Křiváčková a kol. autorů (2015, s. 55) ve své publikaci vychází z ObčZ a uvádí, že svéprávnost lze dle rozumové a volní vyspělosti člověka rozlišit na svéprávnost plnou, částečnou a omezenou.

Pod pojmem **plná svéprávnost** si hodně lidí může vybavit, že plně svéprávný člověk je ten, kterému nebyla odepřena žádná práva ani povinnosti, tudíž má možnost si dělat co chce, ale musí za své jednání nést plnou zodpovědnost a případné následky. Radvanová a kol. autorů (2015, s. 26) se ve své publikaci opírají o § 15 odst. 2 ObčZ, kdy plně svéprávný člověk dosáhl způsobilosti pro plné nabytí vlastního právního jednání práva a současně se zavazuje k povinnostem. Šínová (in Melzer, Tégl a kol. autorů, 2013, s. 349) navíc doplňuje, že při získu plné svéprávnosti se bere v potaz vyspělost jednotlivce v oblasti intelektu a vůle nebo spolupráce se zákonným zástupcem.

Dle Janků a kol. autorů (2014, s. 15) plnou svéprávnost jedinec získá dovršením 18-tého roku života. Plně svéprávným se však může člověk stát i jako nezletilý, a to sice rozhodnutím soudu nebo uzavřením manželství. V prvním případě musí žádost o přiznání svéprávnosti podat sám nezletilý nebo zákonný zástupce s jeho souhlasem. Radvanová a kol. autorů (2015, s. 26) a Dvořák a kol. autorů (2013, s. 216) s těmito skutečnostmi nabytí plné svéprávnosti souhlasí a ve svých publikacích je rovněž uvádí.

Termín **částečná svéprávnost** se týká nezletilých jedinců, kteří nenabyli plné svéprávnosti a ani jedním z výše uvedených způsobů, jak se lze plně svéprávným stát (Radvanová a kol. autorů, 2015, s. 26). Touto problematikou se budu více zabývat v podkapitole 2.2. právní jednání nezletilých.

V případě, že člověk trpí duševní poruchou, která není jen přechodná, může z důvodu soudního nařízení dojít k **omezení svéprávnosti** jedince. Dříve než rozhodne soud, zkoumá se schopnost jedince právně jednat, a to z důvodu duševní nemoci (Dvořák a kol. autorů, 2013, s. 220). Touto problematikou se zabývá i Křiváčková a kol. autorů (2015, s. 58) a doplňuje, že soud má povinnost vymezit rozsah omezení samostatného právního jednání jedince.

Radvanová a kol. autorů (2015, s. 28) uvádějí základní předpoklady omezení svéprávnosti. Vždy by se mělo přihlížet k zájmu člověka, plně uznávat jeho osobní jedinečnost a práva. Přihlížet by se mělo i k tomu, jaká je míra neschopnosti jedince zařadit si osobní potřeby a

záležitosti. Tuto problematiku podrobněji rozepisuje ve své publikaci Jehlička, Švestka a kol. autorů (1996, s. 39-41).

Janků a kol. autorů (2014, s. 16) se také zabývá omezením svéprávnosti a ve své publikaci uvádí další důležité ustanovení. Svéprávnost lze omezit pouze v určité záležitosti a na dobu určitou, kdy maximální stanovená délka jsou tři roky. Po vypršení této doby může omezení zaniknout, jestliže nebyl započat proces o prodloužení omezení.

Na závěr je nutno říct, že svéprávnost je důležitým pojmem pro každého z nás, jelikož svéprávnost nám umožňuje svobodu chování a jednání. Dle míry duševního zdraví můžeme o tento abstraktní majetek přijít a tím ztratit řadu práv a možností. Proto je důležité vědět, co všechno tento pojem zahrnuje a jak by se měl jedinec ve společnosti správně chovat.

2.2. Právní jednání nezletilých

Stejně tak jako jedinci, kteří dosáhli zletilosti, mohou právně jednat i jedinci, kteří své zletilosti ještě nedosáhli. V této podkapitole je pro mě důležité vysvětlit, jakým způsobem, za jakých podmínek mohou nezletilý jedinci právně jednat a jaké by měli nezletilci splňovat předpoklady k zisku plné svéprávnosti.

Jedinci, kteří nejsou zletilí, mohou rovněž právně jednat. Dle ustanovení § 9 mají způsobilost pouze k takovému jednání, které je přiměřené věku, rozumu a volní vyspělosti (Knappová a kol. autorů, 2002, s. 164, Jehlička, Švestka a kol., 1994, s. 37). Na tuto myšlenku navazuje Novotný a kol. autorů (2014, s. 21) tvrzením, že nezletilý jedinec může skrze určitého souhlasu zákonného zástupce právně jednat, pokud dané jednání zákon nezakazuje. Souhlas by se měl týkat věcí a úkonů osobního života.

Bavíme-li se o svéprávnosti, je třeba rozdělit nezletilé na dvě kategorie, a to sice na nezletilce, kteří:

- a) nenabyli plné svéprávnosti
- b) nabyli plné svéprávnosti.

U nezletilých jedinců, kteří nenabyli plné svéprávnosti, je svéprávnost postavena na dvou hlavních pilířích. Dle **prvního pilíře**, na němž je svéprávnost založena, platí, že nezletilý nabývá plné svéprávnosti úměrně dle rozvoje psychické vyspělosti. Z § 31 plyne, že není nutno u každého nezletilého jednotlivce provádět výzkum, jestli je úměrně vyspělý svému věku. Je tedy pravidlem, že obvykle jde o právní jednání, které je úměrné způsobilosti věku nezletilého, avšak toto pravidlo neplatí bezvýjimečně. **Druhým pilířem** je pravidlo, že není možné, aby

nezletilec bez plné svéprávnosti byl způsobilý k samostatnému právnímu jednání. Toto pravidlo se týká záležitostí, na jejichž projednávání musí mít zákonný zástupce přivolení soudu a platí bez výjimek (Dvořák a kol. autorů, 2013, s. 218).

Základními předpoklady k získání plné svéprávnosti nezletilého je minimální věková hranice šestnácti let a ověřená schopnost samostatné obživy. S žádostí o přiznání svéprávnosti musí vždy souhlasit zákonný zástupce. I přes nesouhlas zákonného zástupce nebo pokud nezletilý nespĺňuje výše uvedené podmínky, může soud žádosti vyhovět, ale pouze tehdy, je-li to pro vážné důvody v zájmu nezletilce (Novotný a kol. autorů, 2014, s. 22). Na tento fakt navazuje Radvanová a kol. autorů (2015, s. 26) tvrzením, že právní úprava svéprávnosti nezletilého by ztrácela význam, pokud by nebyla dodržena podmínka soustavné obživy či zařizování si svých záležitostí.

V této podkapitole jsem se zaměřila na právní jednání nezletilých jedinců. Mým cílem bylo vysvětlit, jaké podmínky a předpoklady k tomu musí nezletilý jedinec splňovat. Dle mého názoru je možnost přiznání plné svéprávnosti nezletilým velice přínosným úkonem pro ty, kteří se chtějí z jakéhokoli důvodu osamostatnit.

2.3. Participace a práva dětí

Vzhledem k mé bakalářské práci považuji za nutné zmínit i tuto podkapitolu, proto bych zde ráda vysvětlila, co znamená termín participace a jakou má vazbu na dítě. Dále bych chtěla popsat hlavní dokument, ve kterém jsou ukotvena práva dětí a nezletilých.

Dle slovníku cizích slov (Klimeš, 2005, s. 536) participace je latinského původu (pars = část, podíl; capere = vzít) a znamená mít podíl či účast na něčem.

Participativní přístup dětem v rostoucí míře umožňuje podílet se na jejich vlastní výchově. Předpokladem participativního přístupu je požadavek na rozvoj následujících schopností a dovedností. V první řadě by měla být žádoucí snaha přijmout odpovědnost za své jednání a mít vlastní úsudek. Další důležitou schopností je umět převzít odpovědnost za část aktivity celé skupiny a zapojení se do provozu zařízení či organizace (Pávková a kol. autorů, 2008, s. 61).

Tvrzení, že by dítě mělo mít snahu přijmout odpovědnost za své jednání se velice prolíná s tématem této práce, protože pokud rodiče vyjednávají se svým dítětem, jsou obě strany odpovědné za své jednání. Není odpovědný jen rodič, protože je dospělý, za to, jak s někým jednáme, je odpovědný každý z nás.

Nejčastějším způsobem **participace mladých lidí** je jejich začlenění do různých školních spolků, jako je například parlament. Také se lze setkat s dětmi ve smíšených komisích, které tvoří jak dospělí jedinci, tak i nezletilá mládež. Ne vždy je toto uskutečnitelné. Může dojít k situaci, kdy úroveň otázek, které se týkají vedení a řízení instituce, je nad síly a zkušenosti dětí, ale to lze řešit spoluodpovědností za činnosti, které nejsou dlouhodobého významu (Pávková a kol. autorů, 2008, s. 61).

Participace vede děti a mládež k učení dovedností, které jsou potřebné pro občanskou gramotnost. Mezi tyto dovednosti patří dovednosti komunikační, rozhodovací a interpersonální. Stejně tak se zde váže schopnost poradit si s vlastní motivací a brát věci s nadhledem (Knight, 2004, s. 10).

Zásadním dokumentem, který se věnuje dítěti a mladistvým z pohledu jejich práv, je tzv. **Úmluva o právech dítěte**. Tento spis vznikl až po třiceti letech od vyhlášení Deklarace o právech dítěte, a to konkrétně v roce 1989 Valným shromážděním OSN. Úmluva chrání obsáhlou řadu lidských práv dětí (práva občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní). V České republice začala platit dne 6.2. 1991.

V kontextu mé bakalářské práce se ke mnou zvolenému tématu váže např. článek č. 12, který je rozdělen do dvou sekcí. První část umožňuje dítěti vyjadřovat svůj vlastní názor a dává mu právo i tento názor svobodně vyjadřovat. Na názor dítěte by mělo být přihlíženo úměrně jeho věku a úrovni. Podmínkou však je, že dítě musí být schopno vlastní názor formulovat. Kvůli tomuto ustanovení má dítě možnost vyprávět v těch soudních a správních řízeních, které se ho týkají. Dítě je vyslyšeno buď přímo či prostřednictvím zástupce nebo příslušného orgánu (Pollachová, 1993, s. 20).

Participace je velice důležitá část v procesu výchovy a socializace dítěte. Má vliv na to, jak se dítě začlení do společnosti, jakou roli zaujme a jakou míru odpovědnosti převeze. Z výše uvedených řádků vyplývá, že základním dokumentem je Úmluva o právech dítěte, ze které plyne právní, sociální a zdravotní zabezpečení dítěte.

3. Volný čas a jeho význam v životě dětí

Ve třetí kapitole se budu věnovat volnému času. Nejdříve se zaměřím na volný čas z obecného hlediska a pak se zaměřím na volný čas dětí a mládeže. Dále bych zde chtěla popsat, jaké jsou funkce výchovy ve volném čase a jak mohou děti v dnešní době trávit svůj volný čas.

3.1. Vymezení pojmu *volný čas*

Volný čas (VČ) lze chápat a definovat v mnoha směrech. Volný čas by nám měl přinášet příjemné a odpočinkové činnosti, o kterých si sami svévolně rozhodujeme a přináší nám pocit štěstí.

Hofbauer (2004, s. 13) chápe volný čas jako dobu, kdy jedinec vykonává činnosti dobrovolně a bez nátlaku vlivů okolí. Je to činnost, která má jedinci přinést uspokojení, příjemné zážitky, očekávání a měl by se ji účastnit dobrovolně ze svého rozhodnutí.

Pod tento termín lze zařadit zábavu, rekreaci, zájmové činnosti, dobrovolné, společensky prospěšné činnosti, dobrovolné vzdělávání, ale hlavně odpočinek a časové ztráty, které jsou spojené s těmito činnostmi (Němec, 2002, s. 17).

V souvislosti s **děťmi a mládeží** je nutné podotknout, že do volného času nepatří povinnosti, které jsou spojené s provozem rodiny a domácností, sebeobsluha, vyučování a s ním spojené další činnosti, péče o osobní věci a zevnějšek. Dále sem nepatří činnosti, které jsou spojené s výchovným zařízením a dalším vzděláváním. Do volného času nepatří ani biologická složka člověka – hygiena, spánek, zdravotní péče, jídlo (Pávková a kol. autorů, 1999, s. 15).

U volného času dětí a mládeže je specifickou zvláštností pedagogické ovlivňování, a to z výchovných důvodů. Děti se nedokážou zaměřovat na všechny oblasti zájmových činností, nemají dostatek zkušeností a vyžadují citlivé vedení. Předpokladem účinnosti je, aby všechna tato vedení byla dobrovolná, nenásilná a aby činnosti byly přitažlivé a pestré (Němec, 2002, s. 17). Rozsah ovlivňování volného času se odvíjí od věku dětí, charakteru rodinné výchovy a sociální i mentální vyspělosti (Pávková a kol. autorů, 2008, s. 14). S tímto tvrzením souvisí předešlé kapitoly této práce, protože výchova v rodině hraje zásadní roli v tom, jak rodiče se svým dítětem vyjednávají a jaké možnosti má dítě při rozhodování svého volného času v odpoledních hodinách.

Pávková a kol. autorů (1999, s. 16) ve své publikaci uvádí, že „prostředí, ve kterém děti tráví svůj volný čas, je velmi různorodé“. Děti mohou volný čas trávit ve škole, doma, v různých společenských institucích a organizacích, ale také například venku, na ulici nebo ve veřejných prostranstvích, a to bez dohledu nebo zájmu dospělých. Toto tvrzení vidí autoři jako problém, jelikož je tím ohrožena bezpečnost a výchova dětí, zvláště menších dětí, kteří žijí ve velkých městech. Možností, kde všude mohou děti svůj volný čas trávit je mnoho, a proto považují za důležité, aby rodiče se svými dětmi vedli diskuzi o tom, kde budou svůj volný čas trávit, aby nedocházelo k tomu, že se budou děti toulat po ulicích, kde na ně může čekat nějaké nebezpečí.

Děti na rozdíl od dospělých mají velké množství volného času, a to zejména na prvním či druhém stupni základní školy. Touto myšlenkou se ve své publikaci zabývala i Pávková a kol. autorů (1999, s. 16), která uvádí, že by společnost měla mít zájem o to, jak děti tráví volný čas, kdy prvním bodem je to **rodina**. Tento názor je však klamný, protože rodina pro tuto funkci nemá tolik času, chybí ji odborná kvalifikace a potřebné materiální vybavení. Dále rodina nemůže uspokojit potřeby dospívajících dětí, čímž je myšleno pobývat ve skupině vrstevníků.

Proto by se rodiče měli zajímat alespoň o to, co jejich dítě ve svém volném čase v odpoledních hodinách dělá a vést na toto téma společné diskuze.

V této podkapitole bylo mým cílem představit volný čas z obecného hlediska a dále směřovat volný čas k dětem a mládeži. Touto problematikou se zabývá řada autorů, avšak pro mě byla nejlepší publikace od Jiřiny Pávkové, která společně s dalšími autory dokázala smysluplně a jednoduše vysvětlit, co pojem „volný čas“ znamená a jak ho lze chápat.

3.2. Funkce výchovy ve volném čase

Další důležitou podkapitolou mé bakalářské práce je podkapitola, která se bude zabývat funkcemi výchovy ve volném čase. Otázkou, jaké jsou funkce výchovy ve volném čase, se zabývá také mnoho autorů. Dle Hájka, Hofbauera a Pávkové (2008, s. 70) můžeme rozlišovat čtyři funkce výchovy: výchovně-vzdělávací, zdravotní, sociální a preventivní. Další členění vychází z této publikace a opírá se o ni.

Funkce výchovně-vzdělávací se považuje za nejdůležitější funkci, na kterou je kladen velký důraz. Významně se na ni podílejí jednotlivá zařízení a instituce, zaměřující se na volnočasové aktivity mládeže, které nejsou součástí vyučování tak, jak jim legislativa a specifické možnosti dovolují. Jejím základem je záměrné a cílevědomé formování osobnosti svěřenců a dle plánovaných pedagogických prostředků jim pomáhá s realizací reálných cílů.

Tato funkce působí na tělesnou, psychickou i sociální strukturu osobnosti, například nás uspokojuje, rozšiřuje naše vědomosti, dovednosti či schopnosti dle orientace výchovné instituce. Důležitým faktorem je motivace k efektivnímu využívání volného času, která je zprostředkována skrze zajímavé a pestré činnosti. Dochází také k rozvoji kognice a k formování osobnosti. Odměnou píle a cílevědomosti je úspěch, který nám přináší pocit spokojenosti a blaženosti, ale dokonce nás může přimět i k seberealizaci.

Tento názor sdílí i Pávková a kol. autorů (1999, s. 42), dle které je tato funkce velice důležitá, jelikož se podílí na rozvoji schopností dětí a mládeže, naplňuje jejich zájmy a potřeby

a má vliv i na formování morálních vlastností. Vlivem rozmanitých a zajímavých aktivit dochází u dětí k motivaci efektivně využít volný čas a tím nabýt nových vědomostí, dovedností a různých schopností. Úspěch není jen pocitem uspokojení, ale je i námětem pro seberealizaci.

Další funkcí, která je velice důležitá, je **zdravotní funkce**. Nutností výchovy ve volném čase, kdy nedochází k vyučování, je podpora zdravého tělesného, sociálního i duševního vývoje, kterého lze docílit pomocí **několika způsobů**:

- Nastavení individuálního denního programu, který je založen na střídání protichůdných činností.
- Poskytnutí pohybových aktivit, především venku, jelikož pro zdravý vývoj jsou důležité a měly by se stát součástí denního režimu.
- Dodržování zdravé stravy, stravovacích návyků, popřípadě odstranění zlovyků.
- Kladení důrazu na osobní hygienu či hygienu prostředí, kde proces výchovy probíhá.
- Myslet na bezpečnost práce, seznámit se se základy BOZP a dodržovat je.

Tuto funkci zmiňuje Hájek (2004, s. 37) i ve své další publikaci, kde tvrdí, že pro zdravotní funkci je zásadní zdravý životní styl, pohyb, odměna různorodých činností a je nám nápomocí k získání a osvojení základních hygienických návyků.

Třetí funkcí dle Hájka, Hofbauera a Pávkové (2008, s. 72) je **sociální funkce**. Tuto funkci volnočasové výchovy lze pojmut více způsoby. Nejčastěji si sociální funkci vysvětlujeme jako péči o dítě, zajištění jeho bezpečnosti a o zajištění dohledu tehdy, kdy jsou rodiče ještě v zaměstnání a dítě už má po vyučování. Pro tyto případy existují školská zařízení, jako jsou například školní družiny. Nemalým podílem tuto funkci zastávají i výchovná a ubytovací zařízení, domovy mládeže, internáty, školy v přírodě a různé státní ústavní zařízení.

Na sociální funkci lze nahlížet i z jiného úhlu pohledu. V rámci volného času jsou lidé součástí různých druhů sociálních prostředí, kde mohou poznávat lidi se stejnými nebo podobnými názory, zájmy a postoji. Tito lidé však mohou mít odlišný věk, jiné zaměstnání či jiný zdravotní stav a tyto skutečnosti dávají člověku možnost rozvíjet sociální kompetence, komunikační dovednosti nebo mu mohou pomoci se socializovat.

Názorem Kavanové a Chudého (2005, s. 18) je tvrzení, že člověk potřebuje mít k životu svou formální i neformální skupinu. Způsoby a intenzita plnění sociální funkce se liší dle druhu výchovně-vzdělávací instituce. Děti se setkávají se společností, ve které se socializují, osvojují si její chování a vytvářejí nové vztahy. Tato funkce má osobní význam pro děti bez sourozenců

a pro děti z rodin žijící na okraji společnosti. Učitel může odstranit nedostatky rodinného prostředí, nabídnout dětem aktivity, při kterých mohou ukázat své dovednosti, schopnosti a úspěchy, aby dosáhly přiměřeného sociálního statusu.

Poslední funkcí dle publikace, o kterou se opírám, je **preventivní funkce**. Velmi efektivní a výhodnou prevencí je nespecifická primární prevence, které se věnují školská zařízení zabývající se mimo jiné i výchovou ve volném čase. Je snadnější problémům předcházet, než je řešit. Při řešení problémů bývají náklady vysoké s nejistým výsledkem, a proto bychom měli klást důraz na primární prevenci. Realita je ovšem jiná a v současné společnosti to není dostatečně akceptováno. Mimoškolská zařízení apelují na prevenci negativních jevů. Jedná se například o nejrůznější závislosti na škodlivých látkách, netoleranci a agresivitu.

Pávková a kol. autorů (1999, s. 43) tuto funkci v jedné ze svých dalších publikací doplňuje. Prevenci lze chápat ve třech rovinách: primární prevence, sekundární prevence a terciární prevence. **Primární prevence** je určena všem a jejím cílem je předejít rizikovému chování. Součástí **sekundární prevence** jsou aktivity, jejichž cílovou skupinou jsou kriminálně rizikový jedinci a kriminálně rizikové skupiny. U těchto jedinců a skupin je vysoká pravděpodobnost přenosu závadové činnosti ať už se stanou pachateli nebo obětí. **Terciární prevence** se zaměřuje na léčbu těch, kteří jsou zasaženi negativními jevy. Tato prevence se nezaměřuje pouze na osoby, ale i na sociální prostředí, příčiny a podmínky recidivy.

V této podkapitole bylo mým cílem popsat funkce výchovy ve volném čase. Touto problematikou se zabývá řada autorů, avšak pro mě bylo nejsrozumitelnější členění od Hájka, Hofbauera a Pávkové z publikace *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*, proto jsem se tedy opírala o jejichž členění. Protože funkcí je poměrně dost a každá zastává něco jiného, přišlo mi vzhledem k tématu této práce je zde zmínit.

3.3. Možnosti trávení volného času dětí a mládeže

V současné době je několik možností, jak mohou děti trávit svůj volný čas. V této kapitole bych chtěla uvést co největší nabídku institucí a možností, jak a kde mohou děti na základní škole trávit volný čas.

Základní školy nabízejí dětem volnočasová zařízení, kde mohou trávit čas. Jedná se o **školní družiny** a **školní kluby**, které slouží jako základní forma výchovy mimo vyučování a zajišťují péči o děti zaměstnaných rodičů během školního roku a poté dle potřeb i o

prázdninách (Pávková a kol. autorů, 2008, s. 112). Některé školní družiny a školní kluby nabízejí dětem různé kroužky (flétna, výtvarný kroužek, angličtina ...)

Dalším školským zařízením volnočasových aktivit je **středisko volného času**, které je vykonáváno v mnoha oblastech zájmového vzdělávání nebo je zaměřeno na konkrétní danou oblast zájmového vzdělávání, tím má tedy středisko volného času další dva podtypy. Prvním z nich je **dům dětí a mládeže**, které vykonává zájmové vzdělávání v mnoha oblastech. Druhým z nich je **stanice zájmových činností**, která je zaměřena pouze na danou oblast zájmového vzdělávání. Středisko volného času je dostupné po celý školní rok včetně dnů, kdy ve škole neprobíhá vyučování. Toto zařízení mohou využívat děti, pedagogičtí pracovníci, žáci, studenti a další (Heřmanová, Macek, 2009, s. 18).

Děti mohou docházet do **základních uměleckých škol**, které mohou být dalším zařízením, kde jedinci tráví volný čas. Základní umělecké školy rozvíjejí nadání a zájmy dětí a mládeže v rozmanitých oborech umění – hudební, výtvarné, taneční a literárně-dramatické (Hofbauer, 2004, s. 87).

Další možností, jak lze trávit volný čas, je například hnutí **Junák – český skaut**, který u nás založil Antonín Benjamin Svojsík. Cílem Junáka je vést děti i dospělé k mravní, tělesné a duchovní zdatnosti, aby byli připraveni na plnění povinností vůči vlasti, blízkému okolí a společnosti. Činnosti jsou zaměřené na pobyt v přírodě a turistiku, z důvodu vychovávání junáků-skautů k družnosti, sebekázně a praktickým dovednostem (Pávková a kol. autorů, 2008, s. 143).

Dalším spolkem může být **Pionýr**, který je druhým největším sdružením po Junáku. Pionýr vznikl po druhé světové válce. Je to dobrovolné, samostatné, otevřené a všestranně působící hnutí, které působí na výchovu aktivního občana země a pro které je důležité uspokojení potřeb a zájmů svých členů. Věkové složení a zájmové zaměření je díky rozmanité pravidelné činnosti kolektivu různé (Hofbauer, 2004, s. 107).

Spolek **Sokol** je další možností, jak lze trávit volný čas. Toto občanské zájmové sdružení se začalo vyvíjet od druhé poloviny 19. století jako tělovýchovná sdružení dospělých, kdy postupem času se začaly zakládat i složky dorostu a žáků. Zakladateli tohoto sdružení jsou Miroslav Tyrš a Jindřich Fügner. Sokol je spojován především se sportem a pohybovými aktivitami, ale také s poznáváním a ochranou přírody, společenskovedními aktivitami, technikou a uměleckou tvořivostí (Hofbauer, 2004, s. 108).

Dále můžeme zmínit další hnutí a sdružení jako je například Česká táborská organizace, DUHA, hnutí Brontosaurus, YMCA, Sdružení přátel J. Foglara a mnohé další. Dalšími možnostmi trávení volného času jsou různé sportovní kluby s určitým zaměřením (fotbal, tenis, ale i tance – mažoretky aj.)

Na závěr je nutno říct, že možnosti trávení volného času jsou poměrně pestré a rozmanité. Je několik způsobů, jak a kde lze volný čas trávit. V současné době je mnohem více možností, než tomu bylo dříve a děti mají tak více šancí se rozhodnout, kde chtějí svůj volný čas trávit.

4. Komunikace jako základní nástroj vyjednávání

Ve čtvrté kapitole se budu věnovat nejdůležitějšímu nástroji, který slouží k vyjednávání a domlouvání se na něčem. Jako první zde vymezím pojem komunikace – co tento pojem znamená a jak jej můžeme chápat. Dále bych se ráda věnovala úspěšné komunikaci mezi rodičem a dítětem a také bych ráda uvedla nějaké příklady a techniky komunikace.

4.1. Vymezení pojmu *komunikace*

Komunikace je přenos informací mezi lidmi, která má podobu několika možností přenosu, jedná se například o verbální (mluvenou) nebo neverbální (beze slov) komunikaci. K tomu, jak rodiče vyjednávají se svým dítětem, je důležité tuto podkapitulu zmínit. Řada autorů se tématem komunikace zabývá a popisují ji ve svých publikacích.

Plamínek (2008, s. 10) ve své publikaci uvádí, že komunikace vznikla z latinského slova *communicare* a znamená společné sdílení, protože původním slovem komunikace není myšleno předávat informace odněkud někam, ale sdílet je společně. McLaganová a Krembs (1998, s. 14) tvrdí, že by byla komunikace lehčí, kdybychom měli možnost řídit se postupem úspěšné komunikace. Takový postup ale neexistuje, proto chápou komunikaci jako probíhající a komplexní proces, který závisí na lidech a konkrétní situaci.

Komunikací se rozumí posilování nebo naopak snižování emocí a formování postojů. Je schopná přesvědčit o pravdě nebo naopak věrohodně šířit lži, provokovat, popudit nebo iniciovat a tím uspokojit či zpomalit druhého v jeho odhodlání (Vybíral, 2009, s. 21). Naopak Gruber (2009, s. 16) tvrdí, že komunikací se rozumí informace vyměněné s okolím a znalostí komunikace se rozumí posilování, podtrhování a znásobování všeho ostatního co známe.

Verbální komunikací se rozumí slovní či sociální komunikace. Sociální komunikace proto, že předmětem je komunikace mluvená, v přímém kontaktu s lidmi. Pojem mluvení znamená dle slovníku spisovné češtiny „vyjadřování myšlenek artikulovanou řečí“, kdy řeč je

jednou z nejdůležitějších forem komunikace (Hošková, Lakatošová, 1994, s. 23). Toto tvrzení doplňuje Klenková (2006, s. 29), která tvrdí, že do verbální komunikace spadají komunikační procesy realizované pomocí psané či mluvené řeči a obsahuje velkou sociální relevanci – intelekt jedince se objevuje především ve slově a písmu.

Při **verbální komunikaci** se informace předávají sluchovými signály neboli slovy, a proto není důležité, jak význam daného slova zní. Slovo a řeč je schopnost, kterou má pouze lidská bytost (Lejska, 2003, s. 10). Tomuto tvrzení Nelešovská (2005, s. 45) oponuje a ve své publikaci uvádí, že při slovní komunikaci je důležité klást důraz na přízvuk, rytmus, dynamiku a intonaci řeči, a to z důvodu oživení projevu a k upoutání pozornosti. Pokud bychom toto tvrzení vztáhli na problematiku, kterou se zabírá tato práce, dle důrazu na přízvuk, dynamiku a intonaci řeči lze poznat, jak mezi sebou rodiče a děti vyjednávají.

Jak bylo již zmíněno, při verbální komunikaci se používají slova, ty ale nejsou jediným sdělovacím prostředkem, protože pokud komunikujeme, používáme i mimoslovní prostředky – **neverbální komunikace**, která je charakteristická zahrnováním dorozumívacích prostředků neslovní podstaty (Klenková, 2006, s. 29).

Jak již z této podkapitoly vyplynulo, komunikace je jednou z důležitých zdrojů lidské bytosti. Tématem komunikace se zabývá řada autorů, často se jejich názor odlišuje a každý tento termín vnímá jinak. Závěrem je nutno podotknout, že komunikace je jakýmsi způsobem přenosu informací od jedné osoby ke druhé. Komunikace se dá považovat za hlavní nástroj při vyjednávání.

4.2. Vybrané styly komunikace

Způsobů, jakými lze komunikovat s dalšími jedinci, je poměrně dost. Vzhledem k tomu, že termín „komunikace“ a vše spojené s ní se v mé bakalářské práci řeší, myslím si, že zmínit alespoň nějaké základní styly komunikace je nezbytné. V této podkapitole se tedy budu věnovat vybraným stylům komunikace.

Špaňhelová (2009, s. 41–49) ve své publikaci uvádí, že mezi základní styly komunikace patří pasivní styl komunikace, agresivní styl komunikace a asertivní styl komunikace. V následujícím popisování těchto stylů se budu opírat o tuto autorku a její členění.

Pasivní styl komunikace je založen na nekomunikativním rodiči, který to samé učí své dítě (nevyjadřování svých pocitů, nesouhlasů a přání). Rodič je v roli učitele, který své dítě učí tomu, jak by se mělo správně chovat, avšak nevnímá, zda to takto bere i jeho potomek. Častým

důvodem tohoto chování je to, aby rodina vypadala před veřejností jako příkladná a spořádaná. Autorka uvádí, že by to bylo v pořádku, pokud by bylo vše založeno na pravdě a pokud by se zajímal i o názor dítěte. Rodiče využívající pasivní styl komunikace mohou negativně ohrozit chování svého dítěte v pozdějším věku, protože dítě je učeno přizpůsobování se druhému a ustupovat ve svých názorech. To vše vede k vnitřnímu rozporu dítěte, jelikož s danou osobou nesouhlasí, ale nedokáže mu to říct. Takový styl při vyjednávání se svým dítětem je neefektivní, jelikož dítě nemůže prosadit svůj názor a přizpůsobuje se neustále tomu, co říká rodič.

Základní charakteristikou pasivního stylu komunikace je bezbrannost a častá absence sebejistoty. Osoba, u níž se vyskytuje pasivita, postrádá schopnost přirozeného prosazování se a z důvodu chybějící sebejistoty má stálou potřebu se za něco omlouvat, něco vysvětlovat a přehlížet vlastní potřeby na úkor ostatních (Praško, 2005, s. 30).

Agresivní styl komunikace je charakteristický tvrdostí ve výchově nebo přísností ze strany rodičů. Tento styl komunikace se projevuje tím, že rodiče svému dítěti neprojevují lásku nebo naopak své děti přehnaně rozmazlují. Takové dítě je nerespektující, osamocené, nekompromisní, obviňující a ostatními negativně hodnocené. Pokud se takové dítě dostane do konfliktu s jinými lidmi, nedokáže ustoupit i přes to, že druhý komunikující měl pravdu. V takovém případě pak dítě vyhrožuje, reaguje útočně, odmítá sdělení i řešení ostatních lidí a nedokáže respektovat nesouhlas druhého.

Čermák (1998, s. 4) tento styl komunikace doplňuje a ve své publikaci tvrdí, že agresivní styl komunikace vzniká tehdy, když je rodina rozvrácená, členové domácnosti spolu nekomunikují, neberou v potaz pocity druhých a na dítěti je pácháno fyzické násilí. Takové dítě, když chce vyjednávat se svým rodičem o jeho volném čase v odpoledních hodinách pak nemá odvalu dojit za rodičem a zmínit se o tom, co chce dělat.

Asertivní styl komunikace je nejideálnější styl komunikace. Tímto stylem se rozumí, že rodiče učí své dítě mít rádo samo sebe i ostatní, vzájemnému respektu, odpovědnosti a upřímnosti. Takové dítě nechává prostor ostatním, aby se také vyjádřili, neskáče do řeči, pokud s někým komunikuje, snaží se dívat dané osobě do očí, je přátelské a dokáže si získat a udržet přátelé. Pokud dojde do sporu s ostatními, chce konfliktní situaci vyřešit a druhého člena neironizuje.

Mezi základní znaky asertivního stylu patří prosazování vlastních práv takovým způsobem, kterým nedochází k potlačování práv ostatních, upřímné a otevřené sdělování svého názoru, bez manipulace s ostatními a snaha pochopit a vyhovět ostatním s cílem vytvořit vzájemnou

spokojenost. Tato charakteristika cílí na upřímné a otevřené vyjadřování svých pocitů a názorů a zároveň na empatii (Potts, C. a Potts, S., 2014, s. 22).

Styl, který rodiče nastaví při vyjednávání se svými dětmi, se dále odráží v dalších možnostech. Je nutno podotknout, že způsob komunikace, který probíhá v rodině, si nezletilý jedinec osvojuje a vnímá ho jako vhodný, protože v něm byl vychováván a následně se pak stejně chová k ostatním jedincům.

Na závěr této podkapitoly je nutno dodat, že stylů, jak lze komunikovat mezi jedinci, je mnoho. Pro mě bylo nejsrozumitelnější členění na pasivní styl, agresivní styl a asertivní styl, proto jsem se o něj opírala. Cílem tedy bylo popsat a přiblížit, co si lze pod těmito pojmy představit a jaké dopady těchto stylů lze vyznívat na dítěti, pokud je s ním takto jednáno.

4.3. Komunikace mezi rodičem a dítětem

Mít stanovená nějaká pravidla nebo hranice, jak se svými dětmi komunikovat, je dle mého názoru jedno z hlavních zásad dobré komunikace. Rodiče by měli děti už od narození naslouchat a v prvních letech jeho života být jakýmsi navigátorem, který stanoví, jak spolu budou v rodině komunikovat.

Matějček (2005, s. 19) ve své publikaci uvádí, že mozek malého novorozence je schopný rozlišovat zvuky lidské řeči a vnímat je. Znamená to tedy, když na malé dítě děláme „ťuťu-ňuňu“, tak dítě žádným způsobem nedává najevo, že nás vnímá, ale jeho mozek naši řeč přijímá a zaznamenává jen jako lidskou stimulaci. Přesto v mozkových strukturách přibývá více nervových spojení a výsledek vyjde na povrch, když dítě začíná slabičně žvatlat a říkat první slova.

Důležitým faktorem v životě dítěte je to, aby si rodiče všimli jeho chování a reakcí ostatních dětí na jeho chování, protože důležitou roli zde hraje promlouvání si s dětmi o jejich prožitcích a vnímání, jak samo dítě vše okolo sebe vnímá. Zásadním pravidlem tedy pro správnou a vzájemnou komunikaci mezi rodičem a dítětem je to, aby mezi nimi rostl pozitivní vztah (Špaňhelová, 2009, s. 10). Mühlán (1997, s. 23) doplňuje, že správného partnera při rozhovoru s dětmi poznáme dle toho, že umí dítěti dobře naslouchat, klást správně otázky a dobře vyprávět. I toto tvrzení příkládá důležitost v této práci. Dle mého názoru by mělo takto vypadat vyjednávání mezi rodičem a dítětem. Umět dítěti naslouchat, nechat ho projevit svůj názor a společně dojít k reálnému řešení.

Dle Melgosa a Posseho (2003, s. 16) je základní pravidlo rodinného úspěchu účinná komunikace. Pokud spolu všichni členové domácnosti dokážou komunikovat ve všech úrovních, pak dokážou upevňovat emocionální a psychické spojení, které je sjednocuje. Komunikace v rodině vyžaduje emocionální úsilí a řádné naslouchání druhým.

Klid a čas při vzájemné komunikaci mezi rodičem a dítětem hraje také dost zásadní roli. Špaňhelová (2009, s. 11) ve své publikaci uvádí, že mluvit s dítětem, pokud rodič nebo dítě nemá čas, někam pospíchá nebo vykonává nějakou činnost, není ideální, protože daná situace nedovolí ani jednomu z nich, aby se plně věnoval tomu, o čem spolu komunikují. Proto je vhodné mít na vzájemnou komunikaci klid a plně se soustředit. Pokud by se rodič nevěnoval při vyjednávání se svým dítětem plně tomu, co chce nezletilý jedinec v odpoledních hodinách dělat, mohlo by se stát, že by kývnul na něco nepatřičného a následně by svého rozhodnutí litoval.

Pokud jsou mezilidské vztahy rozvíjeny ve společenském a přátelském prostředí, pak stimulují příjemnou komunikaci mezi příslušníky domácnosti. Pocit štěstí a důvěry vzniká snadněji tam, kde se nevyskytuje posměch, hrozby a křik. Při výchově dětí je nezbytné zkvalitnit komunikaci s nimi, ale také s přáteli či příbuznými, jelikož děti se často učí věcem tehdy, když dospělí nevnímají (Melgosa a Posse, 2003, s. 20).

V neposlední řadě pro úspěšnou a vzájemnou komunikaci mezi rodičem a dítětem je:

- konkrétnost – například co dítě přes den dělalo,
- vzájemnost – aby dokázal dát rodič dítěti prostor a naslouchal ho,
- naslouchání – shodnout se společně, zda je vše dobře pochopeno a byla komunikace jasná a konkrétní,
- omluva – pokud rodič na dítě zakřičí či ho bouchne a situace to nevyžaduje, měla by následovat omluva,
- sdělování pocitů – říct dítěti, jak se rodič cítí a z jakého důvodu teď potřebuje klid (Špaňhelová, 2009, s. 13-18).

Komunikace mezi rodičem a dítětem je důležitá už v novorozeneckém období dítěte. Následuje několik způsobů, jak uspět v úspěšné a vzájemné komunikaci s dítětem. Pokud vychováváme dítě a rozvíjíme u něj komunikaci, je třeba si dávat pozor na slova, která před ním vyslovujeme a vést ho tak, aby bylo spokojeno a dokázalo se s každým problémem obrátit na rodiče.

Poslední kapitola teoretické části se zabývá komunikací mezi dítětem a rodičem, která je velice důležitá. Mým cílem bylo nastínit dané kroky, které vedou k efektivní komunikaci a jaké podmínky nastolit, aby komunikace s jedincem byla účinná a aby následně obě strany dokázaly společně vyjednávat o různých záležitostech.

5. Empirická část

V současné době se poněkud komunikace mezi rodičem a dítětem změnila. Domnívám se, že je tomu jinak, než tomu bylo dříve. Dítě hraje v rodině důležitou roli, kdy si často říká, co by chtělo o svých volných odpoledních hodinách dělat. Důležitým bodem v těchto situacích je komunikace a způsob toho, jak rodiče se svým dítětem vyjednávají.

5.1. Cíl výzkumu

Empirická část se zaměřuje na samotné vyjednávání mezi rodičem a dítětem. Cílem je zjistit, jak probíhá v rodinách vyjednávání mezi rodičem a dítětem a zda rodiče berou na vědomí názory svých dětí a aktivity, které v odpoledních hodinách ve svém volném čase chtějí dělat. Pomocí kvalitativního šetření je zde popsáno, jak rodiče vnímají své děti napříč odpoledními aktivitami a jakou důležitost pro ně hraje komunikace se svým dítětem.

Hlavní výzkumná otázka zní: „*Jakým způsobem probíhá vyjednávání mezi rodiči a dětmi o trávení volného času v odpoledních hodinách žáků 2. stupně základní školy?*“. Po získání odpovědi na tuto otázku bude dosaženo cíle bakalářské práce. Ten popíše nastavení způsobu vyjednávání mezi rodiči a dětmi, problémy, které dané vyjednávání provázejí, rozhodování o volném čase a zohlednění názorů dětí, respektive zda rodiče vůbec názor svých dětí nějakým způsobem zohledňují. Pozornost se také soustřeďuje na komunikaci, která probíhá v rodině s nezletilým dítětem a zájem ze strany rodičů. Výzkumné šetření poukáže na to, zda mají rodiče povědomí o tom, jak tráví čas jejich dítě, popřípadě k závěru toho, co jejich potomek bude v odpoledních hodinách dělat. K zajištění této oblasti následují výzkumné podotázky:

- Jak mohou děti o svém odpoledním čase rozhodovat?
- Jak je nastaven způsob vyjednávání mezi rodiči a dětmi?
- Jaké provázejí problémy u vyjednávání volného času?
- Jak zohledňují rodiče při vyjednávání se svými dětmi jejich názor?

5.2. Sběr dat

Pro výzkumné šetření byla vybrána kvalitativní metoda výzkumu, která je opakem kvantitativního šetření. Kvalitativní výzkum je často některými metodology chápán jako

doplňující jednotka kvantitativních výzkumných strategií. Pro jiné metodology je naopak kvalitativní výzkum chápán jako „protipól nebo vyhraněná výzkumná pozice ve vztahu k jednotné, na přírodovědných základech postavené vědě“. Postupem času ale získal kvalitativní výzkum stejné postavení v sociálních vědách jako ostatní formy výzkumu (Hendl, 2005, s. 49).

Kvalitativním výzkumem je chápán jakýkoli výzkum, při kterém se nedosahuje pomocí statistických procedur či jiných způsobů kvantifikace jeho výsledků. Za takovýto výzkum lze považovat například takový výzkum, který se týká života lidí, jejich příběhů a chování. Dále to ale mohou být vzájemné vztahy, společenská hnutí či chod organizací (Strauss, Corbin, 1999, s. 10).

Kvalitativní výzkumník na začátku si nejdříve volí téma a určí hlavní výzkumné otázky, které lze v průběhu výzkumu, během sběru a analýzy dat dále doplňovat nebo modifikovat. Práci kvalitativního výzkumníka přirovnává k práci detektiva, protože výzkumník pomocí vyhledávání a analyzování různých informací, přispívajících k vysvětlení výzkumných otázek, pak dělá induktivní a deduktivní závěry (Hendl, 2005, s. 50).

Jako metoda výzkumného šetření byl použit polostrukturovaný rozhovor. Při této metodě si tazatel před realizací rozhovoru předem připraví otázky, na které chce znát odpovědi, ale je na něm, v jakém pořadí a jakým způsobem odpovědi na otázky získá. V průběhu rozhovoru může tazatel otázky pozměnit, přeformulovat, popřípadě doplnit jinými (Hendl, 2005, s. 174).

Před realizovaným výzkumem byly předem stanoveny tazatelské otázky (příloha A), které se odvíjely od výzkumných otázek, které jsou uvedeny v kapitole 4.1. Díky zvolené metodě bylo možné u některých respondentů některé otázky pozměnit, vynechat nebo se dotázat jinou otázkou.

Výzkumným vzorkem kvalitativního šetření byli rodiče, které mají alespoň jedno dítě na druhém stupni základní školy. Dbala jsem na etické souvislosti dotazování, a tak byli respondenti poučeni o tom, co rozhovor obnáší, za jakým účelem je prováděn a byli ujištěni o anonymitě, proto jsou ve výsledcích uvedeny pod zkratkami R1, R2, R3, R4, R5 a jména dětí pod zkratkou XXX.

Tabulka č. 1 – Přehled o respondentech

Respondent	Pohlaví resp.	Věk dítěte	Bydliště
R1	žena	14 let	vesnice
R2	žena	14 let	město
R3	žena	12 let	vesnice
R4	žena	13 let	město
R5	žena	13 let	vesnice

Ve svém sociálním okolí jsem hledala respondenty, kteří splňovali veškeré podmínky pro výběr rozhovoru. Samotný rozhovor poté probíhal formou kontaktu tváří v tvář.

Zprvu se objevil problém, kdy hodně respondentů odmítlo rozhovor provést z důvodu koronavirové pandemie, protože se buď starají o své starší rodiče, nejsou na tom zdravotně nejlépe nebo byl jejich strach z viru silnější. Proto jsem uvažovala, zda udělat rozhovor tváří v tvář nebo formou přes sociální sítě.

Respondentů jsem měla celkem pět, a právě z výše uvedených řádků jsem nechtěla dělat více rozhovorů v jeden den, proto jsem je dělala týden, kdy mi vycházel na každý pracovní den jeden respondent. Jeden rozhovor probíhal přibližně 30 minut. **Výzkum probíhal následovně:**

- vybrala a oslovila jsem respondenta,
- poučila jsem o rozhovoru a zachování anonymity,
- domluvili jsme se na datu a času, který vyhovoval respondentům,
- byl proveden samostatný rozhovor u respondenta,
- prostor pro respondenta, zda chtěl něco doplnit nebo mi dát zpětnou vazbu,
- následovalo poděkování z mé strany.

Vzhledem k současné koronavirové situaci je nutno zmínit, že byla dodržena všechna zásadní pravidla, která se pandemie týkají. Při příchodu k respondentovi jsem si umyla ruce, použila dezinfekci a po celou dobu měla respirátor třídy FFP2.

Rozhovory jsem si nahrávala na mobilní telefon, které mi sloužily ke zpracování do bakalářské práce. Z důvodu použití respirátoru FFP2 byly některé informace nepřesné, protože

v některých fázích nebylo respondentům rozumět, proto jsem si dělala zvlášť na papír poznámky, abych následně dokázala co nejpřesněji rozhovor přepsat a dále s ním pracovat.

5.3. Metoda analýzy dat

Při analýze získaných dat je velice důležité kódování. Při zpracování výzkumného šetření bylo provedeno otevřené kódování. Otevřené kódování odhaluje v posbíraných datech určitá témata, ze kterých se poté tvoří kódy. Lze mít udělaný seznam předem připravených kódů a jejich definic, které je možné dále doplňovat o nové části. Daný seznam pak výzkumník může postupně kombinovat, třídit či organizovat (Hendl, 2005, s. 247).

Výpovědi respondentů byly důkladně přečteny, zanalyzovány a následně tvořeny kódy, které vyznačovaly určitou odpověď. Po provedení kódování všech rozhovorů se kódy následně začaly porovnávat a byly uceleny do výsledných kategorií.

5.4. Analýza výsledků

Po pečlivě udělané analýze dat byly vytvořeny jednotlivé kódy, které byly spojeny do následujících čtyř kategorií:

- Důvěra mezi rodiči a dětmi
- Základem všeho je komunikace
- Ovlivňující aspekty volného času
- Prostor a pozornost

5.4.1. Důvěra mezi rodiči a dětmi

Tuto kategorii charakterizují následující kódy: věk dítěte, samostatnost, utřídění myšlenek, dodržování podmínek, volnost.

Tato kategorie nese název Důvěra mezi rodiči a dětmi, jelikož je v ní popsáno, jak mohou děti rozhodovat o svém volném čase v odpoledních hodinách, proč to mají rodiče takto nastavené a jaké se k tomu vážou podmínky.

Rodiče byli dotazováni, jak jejich dítě může rozhodovat o svém volném čase v odpoledních hodinách. Tato kategorie přinesla velice pozitivní zjištění, a to, že ve většině případů si mohou děti o svém volném čase v odpoledních hodinách rozhodovat samy, ale v přiměřené míře. Důvodem, proč si mohou děti o svém volném čase rozhodovat samy je to, že rodiče považují své děti už za velké, a je dle nich zbytečné rozhodovat o jejich volném čase, ale k tomuto všemu se vážou nastavené podmínky.

Všichni respondenti se shodli na tom, že když byly jejich děti malé (1. stupeň ZŠ), rozhodovali o tom, jak budou trávit volný čas odpoledne právě rodiče, ale postupem času, kdy jejich děti byly starší, začínaly si o svém volném čase v odpoledních hodinách rozhodovat samy, ale za určitých podmínek, které rodiče nastavili.

R3: „*Dřív, když byly děti menší, tak jsem za ně rozhodovala, jak budou svůj čas trávit, nebo spíš jsem je pobízela k různým kroužkům, ale marně. Teď když už jsou větší, tak je nechávám, aby si samy řekly, co chtějí dělat, ale jsou teda nějaké podmínky, které musí splňovat, jako třeba že budou v určitý čas doma nebo že mi dají vědět, když dojedou na kroužek a tak.*“

R4: „*Teď už si rozhoduje o tom, jak bude svůj volný čas trávit, dřív ne. Nebo jako taky si mohl tak nějak rozhodovat o tom, co bude dělat, ale ne zas tak moc. Teď když už je větší, tak má možnost si rozhodovat sám za sebe, ale vždy vyžadují, aby se mi přes den ozýval, abych měla alespoň nějaký přehled, kde je.*“

R5: „*Ano, nevidím v tom problém. Už je velká a má rozum, tak si může sama říct, co bude dělat, ale jsou nějaké podmínky nebo možná pravidla, který jsme si společně nastavili a chci, aby je dodržovala.*“

Pozitivním zjištěním také bylo, že rodiče mají ve svých dětech důvěru, která jim umožňuje nechávat dětem volnost a tím pádem i možnost si rozhodovat o svém volném čase v odpoledních hodinách. Všichni respondenti se shodli, že důvěra je základem v jejich vztahu s dětmi, a proto se nebojí, že by třeba dané podmínky děti nedodržely.

R1: „*Já svým dětem věřím, takže je nechávám si o svém volném čase v odpoledních hodinách rozhodovat samostatně. Protože jim věřím, tak se nebojím toho, že by nedodržely pravidla, které jsme si společně nastavili.*“

R2: „*Rozhoduje si sama o svém volným čase. Věřím, že je dost rozumná a velká na to, aby si sama řekla, co smí a nesmí dělat.*“

Tato kategorie popsala, jak mohou děti o svém volném čase v odpoledních hodinách rozhodovat a proč to mají rodiče takto nastavené. Dominantním prvkem této kategorie je především důvěra, kterou přikládají rodiče ke svým dítětem. Z celkového šetření mně vyplynulo, že už jsou děti dost velké na to, aby si mohly o svém odpoledním čase rozhodovat samy, ale i přes to se k tomu vážou určité podmínky, které mají se svými rodiči nastavené a musí je dodržovat. Tím, že podmínky budou dodržovat, posilují rodičovskou důvěru.

5.4.2. Základem všeho je komunikace

Další kategorií, která z mého výzkumu vznikla, je kategorie „Základem všeho je komunikace“ a jsou pro ni charakteristické následující kódy: komunikace, naslouchání, kompromisy, tolerance a úcta, čas.

Tato kategorie popisuje, jaké mají rodiče nastavené styly a prostředky u vyjednávání se svými dětmi o jejich odpoledním čase.

Všichni respondenti se shodují na tom, že nejdůležitější roli ve vyjednávání se svými dětmi hraje komunikace, která je základ všeho. Tuto důležitou roli dotazovaní respondenti vnímají jako klíčový bod k tomu, aby si s dětmi sdělili jejich touhy, přání a zážitky, protože všichni respondenti souhlasí s tvrzením, že nikdy neměli a nemají nastaven způsob vyjednávání tím stylem, že rodiče řeknou a bez možnosti vyslechnutí názoru jejich dítěte platí to, co řekli.

R1: *„Vždy jsme vedli děti k tomu, že komunikace je základ, takže si povídáme o problémech, emocích, zážitcích, říkáme si své touhy a přání. Nasloucháme toho druhého a povídáme si, nikdy to nebylo tak, že bychom jim diktovali, že budou dělat prostě mažoretky, volejbal, fotbal, hokej a tak.“*

R2: *„Důležitost příkládám hlavně tomu, abychom všechno projednávali společně. Myslím si, že dnešní doba se posunula a je třeba se svými dětmi o všem vést diskuzi.“*

R3: *„Pokud nebudu vědět, co moje dítě chce dělat, nevyslechnu si jeho přání, tak s ním nebudu mít o čem vyjednávat. Dle mě je velice důležité si o všem společně povídat a naslouchat se navzájem. Nemá cenu dítě nutit do něčeho, co ono samo dělat nechce.“*

R4: *„Nemám to s dětmi nastavené tak, že to, co řeknu já, tak vždy platí. Zajímá mě, co chtějí moje děti dělat, ptám se jich na to a společně se o tom bavíme. Jsme poměrně upovídaná rodina, takže když je třeba něco řešit, o něčem se pobavit, vždycky je ta možnost. Navzájem se tolerujeme a chápeme.“*

R5: *„Povídáme si spolu o všem a společně nacházíme nějaké řešení, popřípadě děláme vzájemné kompromisy. Není to tak, že to, co řeknu já, tak to platí a tečka.“*

Jediný R2 nevidí pozitivum v přístupu k častým kompromisům při vyjednávání se svým dítětem.

R2: *„Samozřejmě že občas je třeba udělat nějaký kompromis, nevidím v tom problém, ale nejsem typ rodiče, který na kompromisy neustále přistupuje. Jsem rodič a děti mají rodiče*

poslouchat a pokud chce moje dítě někam jít, ale nemá splněné své povinnosti, nevidím důvod, proč bych měla na kompromis přistupovat. “

Překvapivým zjištěním je, že všichni respondenti kromě R2, vnímají kompromisy se svými dětmi velice pozitivně. Dle jejich výpovědí přistupují na kompromis se svými dětmi velice často a nevidí v tom nic špatného. R2 je ve svých výpovědích kritičtější a zdůrazňuje, že při věčném přistupování ke kompromisům si na to děti velice rychle zvyknou a v budoucnu nebudou děti připravené na život, protože ten žádné kompromisy nedělá. Dle jeho výpovědi se tento faktor odráží v myslích dětí a mohlo by se stát, že postupem času nebude mít vyjednávání pravý účel a vše bude jen o kompromisech.

R2: „Vím, že dřív byla jiná doba, ale já taky nebyla vedená k tomu, že při každé neshodě s rodiči uděláme kompromis. A jsem za to ráda, připravilo mě to na život, ten bohužel žádné kompromisy nedělá. Obávám se toho, že by si děti hodně rychle zvykly na to, že když se naše konečné řešení nebude shodovat, vždycky se najde jiná cesta, která jim bude vyhovovat. Nemyslím si, že by se mělo takto se svými dětmi jednat. “

R1 a R4 se shodují v tom, že je důležité dojít se svým dítětem k nějakému společnému řešení, které bude vyhovovat jak dítěti, tak rodičům. Proto když jednomu z nich závěrečné řešení nevyhovuje, je třeba udělat takový kompromis, který bude vhodný pro obě strany. Důvod takového řešení respondent uvádí, že pokud děti uvidí, že každá situace má své řešení, které oběma stranám vyhovuje, nebudou se bát s rodiči mluvit o čemkoli a zvýší se tak v jejich vztazích důvěra, která je pro ně velice důležitá.

R1: „Je pro mě důležité, aby se děti nebály se mnou mluvit o všem, tak asi proto přistupujeme vždy na takové řešení, které vyhovuje jak mě, tak dětem. Když dojdeme k závěru, který jednomu z nás nevyhovuje, tak buď já nebo děti udělají kompromis, nevidím v tom nic špatného a v úplném závěru budeme šťastní všichni. “

R4: „Vždycky jsme vedli děti k tomu, že všechno má své řešení. Pokud se na něčem neshodneme, hledáme co nejpřípustnější variantu jak pro dítě, tak pro nás rodiče. Chceme, aby v nás děti měly důvěru a nebály se za námi s čímkoli přijít. “

Všichni dotazovaní respondenti se shodli na tom, že pokud vyjednávají o něčem se svým dítětem, je pro ně důležité, aby oni i jejich dítě měli čas a mohli se plně věnovat tématu diskuze. Pokud nemá jeden z nich dostatek času, není důvod vést diskuzi, protože nebudou tomu

druhému naslouchat v plné míře. Z toho plyne, že jedna strana by mohla kývnout na dané řešení bez rozmyšlení.

R1: *„Jsme s manželem docela zaneprázdněni svou prací, takže když s námi děti chtějí něco řešit, tak to někdy nejde hned, pokud to není životně důležité. Když něco řešíme, důležitost přikládáme právě času, abychom pozornost směřovali právě k tomu, o čem se bavíme.“*

R2: *„Pro nás hraje důležitou roli i čas, pokud něco řešíme. Když já nebo děti nemají čas, není důvod něco řešit, protože nad tím dostatečně nepřemýšlíme.“*

R3: *„Pokud já nebo dítě chce o něčem vyjednávat, vyžadujeme vzájemný čas, který si věnujeme k tomu, abychom se mohli pobavit o tom, co chceme řešit. Když bych dělala třeba něco na počítači a XXX přišla a vychrlila na mě dané téma, tak vím, že bych se jí plně nevěnovala a nevnímala ji, takže by pak bylo zbytečné něco řešit.“*

R4: *„Musíme se vzájemně naslouchat, s čímž souvisí hlavně čas. Pokud na sebe ten čas nemáme, tak se o daném problému nebavíme, protože se vlastně nevnímáme.“*

R5: *„Za důležité při tom, když o něčem vyjednáváme považujeme vzájemný čas, abychom se mohli věnovat tomu, co chceme řešit a naslouchali toho druhého.“*

Z této kategorie mně vyplývá, že všichni respondenti mají nastaven způsob vyjednávání se svými dětmi stejně. Klíčovým bodem pro všechny je to, aby se svými dětmi vedli diskuzi, když něco chtějí řešit. U většiny z nich hrají také důležitou roli kompromisy, které se svými dětmi dělají, když se nemohou shodnout na stejném řešení. Důvodem kompromisů je to, aby v závěru byli všichni šťastní a tím se posílila důvěra ve vztazích. Způsob vyjednávání také provází u všech respondentů čas, který všichni považují za velice důležitý při vyjednávání se svými dětmi, protože když jedna strana čas nemá, nikdo z nich nevidí důvod ke společné diskuzi, a to z důvodu nepozornosti.

5.4.3. Ovlivňující aspekty volného času

Další kategorii jsem nazvala „Ovlivňující aspekty volného času“ a byly pro ni charakteristické tyto kódy: povinnosti, rizika zranění, finance, dostupnost kroužku.

Tato kategorie popisuje problémy, které provázejí komunikaci ve vyjednávání volného času v odpoledních hodinách.

Všichni dotazovaní respondenti se shodli, že hlavním aspektem, který ovlivňuje volný čas dětí, jsou povinnosti, a to jak povinnosti školní, tak povinnosti, které plynou z domova jako je

starání se o zvířata, které si děti přály, nebo pomoc v domácnosti. Pokud děti nemají splněné všechny povinnosti, které mají, nevidí rodiče žádný smysl v tom, aby chodily „po venku“ s kamarády nebo si hledaly nový kroužek. Pokud rodiče vidí, že si děti své povinnosti plní a vědí, že je třeba je mít hotové před tím, než chtějí nějak trávit svůj volný čas, nevidí problém v tom, aby následně společně řešili další faktory týkající se volného času.

R2: *„Vedeme děti k tomu, že jsou nejdřív povinnosti, po splnění může následovat nějaká zábava. Tudiž naše děti vědí, že když chtějí za nějakou zábavou, musí mít hotovou školu, a to včetně úkolů a naučení se látky na další den. Dále se k tomu vážou i povinnosti, které vychází z domu, jako je třeba mít uklizený pokoj. Pokud si své povinnosti splní, pak mohou ve svém volném čase dělat co chtějí.“*

Důležitým aspektem, který ovlivňuje volný čas dětí, je finanční stránka daného kroužku. Tento aspekt vnímají všichni dotazovaní respondenti stejně a shodli se na tom, že když vyjednávají se svými dětmi o jejich volném čase v odpoledních hodinách, a to konkrétně, když vyjednávají ohledně nějakého kroužku, který si jejich dítě vybere, finanční stránka je první, na kterou rodiče pohlíží. Zjišťují si, co všechno bude dítě k danému kroužku potřebovat, kolik kroužek stojí apod. Případně pak hledají organizace, které daný kroužek také nabízí a srovnávají, který bude nejvýhodnější.

R5: *„Rozhodujícím faktorem, který mě jako rodiče ovlivňuje, je nákladnost kroužku, který chce mé dítě navštěvovat. Vždy musím zvážit, zda se daný kroužek po finanční stránce vyplatí, co všechno bude potřeba koupit, také jak často bude třeba výbavu na kroužek kupovat a samozřejmě se zajímám, kolik kroužek stojí celkově.“*

Příjemným a překvapivým zjištěním je, že R1 a R4 se dále shodli na případném riziku zranění, který kroužek může obnášet. Tvrdí, že je něco jiného, když za nimi dítě přijde a chce začít chodit do přírodovědeckého kroužku a něco jiného je, když za nimi dítě přijde a chce začít dělat například judo. Vždy se koukají na případné problémy, které mohou u daného kroužku nastat.

R1: *Koukám se na ten kroužek, který chce moje dítě dělat z pohledu rizika zranění. Je jasné, že třeba přírodovědecký kroužek bude obsahovat jiná rizika zranění než třeba nějaký bojový sport, a vzhledem k tomu, že můj syn je poměrně akční a bojové sporty ho hodně berou, tak jsem se musela naučit začít koukat na kroužky nebo sporty i z tohoto pohledu.“*

R4: „*A taky koukám na případná rizika zranění, které plynou z toho kroužku nebo sportu. Každý sport nebo každý kroužek má něco a myslím si, že je třeba zvažovat a brát ohled na tyto věci okolo toho, které se k tomu také vážou.*“

Jako posledním aspektem, který ovlivňuje volný čas, se všichni dotazovaní respondenti shodli na dostupnosti a časové náročnosti kroužku či sportu. Protože většina mých respondentů pochází z vesnice, zvažují, zda jejich dítě bude mít možnost, jak se na kroužek dostávat, aby ho nemuseli třikrát týdně vozit tam i zpátky. Vyhledávají si spoje, které na sebe navazují, popřípadě pak hledají i spoje nazpátek po skončení kroužku/sportu, aby věděli, zda se dítě bude mít, jak dostat zpět domů bez toho, aniž by ho musel někdo vozit.

R3: „*Řešíme dostupnost daného kroužku/sportu, takže vždycky musíme popřemýšlet, jestli se bude mít vůbec jak na ten kroužek dostávat, protože jsme z vesnice, takže abychom pak nemuseli neustále řešit, kdo ji tam odveze, kdo pro ni pak pojedě a s tím teda souvisí i časová náročnost toho kroužku nebo sportu, proto pak vyhledáváme různé spoje, abychom měli jistotu, že tohle je vyřešený.*“

Tato kategorie popisuje aspekty, které ovlivňují volný čas v odpoledních hodinách. Nejčastějším aspektem jsou povinnosti, které děti mají a musí je plnit, aby poté mohla nastat zábava. Dále se pak u všech respondentů řeší finanční stránka a časová náročnost a dostupnost vybraného kroužku či sportu. Dva dotazovaní respondenti spatřují ovlivňující aspekt v riziku zranění, které může daný kroužek či sport přinést.

5.4.4. Prostor a pozornost

Poslední kategorii z mého šetření charakterizují následující kódy: ohleduplnost, společná diskuze, vlastní názor, respekt a argumentace.

Předchozí kategorie shrnuje aspekty, které ovlivňují volný čas a tato kategorie se zabývá tím, zda rodiče zohledňují při vyjednávání se svými dětmi jejich názor. Prostor a pozornost nese tato kategorie název proto, že z výpovědí respondentů vyplynulo, že jejich děti mají dostatečný prostor pro vyjádření svého názoru a věnuje se jim pozornost.

Za pozitivní zjištění se dá považovat, že všichni respondenti se shodli, že zohledňovat názor svých dětí je velice důležité jak pro ně, tak pro rozvoj osobnosti dítěte. Tvrdí, že dnešní době už je jiná, než byla dříve a děti by měly vyjadřovat neustále své pocity a myšlenky, protože pokud tomu tak nebude, může dítě nevědomě odbočit od svého normálního chování k nějakému rizikovějšímu.

R1: „*Myslím si, že dřív to bylo jinak, ale doba se neskutečně posunula a podle mě by děti měly vyjadřovat svoje myšlenky a pocity, říkat co si myslí a my rodiče bychom je měli naslouchat. Já osobně vždy zohledňuji to, co si moje děti myslí a vždy se nad tím pozastavím a popřemýšlím.*“

R2: „*Určitě zohledňuji a přemýšlím nad tím, co si moje dítě myslí nebo co řekne. Vždy má prostor pro vyjádření svého názoru.*“

R3: „*Je důležité se dítěti věnovat a brát na zřetel, co si myslí. Myslím si, že kdyby někdo nebral názory dětí, tak se dítě může uzavřít do sebe a mít třeba pocit méněcennosti nebo se začít chovat špatně ke společnosti, protože nebude mít ten pocit jistoty a bezpečí.* „

Dalším velice pozitivním zjištěním je to, že doma rodiče se svými dětmi vedou společné diskuze, kde vše společně probírají a každý má vždy možnost a šanci vyjádřit svoje myšlenky a pocity. Navzájem se respektují a jsou k sobě ohleduplní, což mě osobně v dnešní době přijde velice důležité.

R4: „*Je prostor pro to, abychom si řekli navzájem svůj názor, je prostor na to, abychom se nějak společně domluvili na tom, co bude asi nejlepším řešením. Snažím se nedělat to, že já řeknu a tečka, prostě si společně sednout a společně se o tom pobavit.*“

R5: „*Povídáme si spolu. Já řeknu, co si myslím, ona řekne, co si myslí a z toho vzejde závěr. Určitě vždycky má prostor na to, aby se vyjádřila.*“

Jako další a poslední pozitivní zjištění vnímám v tom, že se rodiče ptají svých dětí na jejich názor. I sami od sebe se zajímají, co si jejich dítě myslí, jaký má na danou věc názor, v čem vidí nedostatky apod. Já osobně si myslím, že je to velice důležité, protože když se budou rodiče zajímat o to, co si jejich děti myslí, děti uvidí, že o ně mají rodiče zájem a nebudou propadat rizikovému chování.

R1: „*Když třeba řekne, že si nic nemyslí, tak vím, že to tak není, vždycky si musíš o něčem něco myslet. Kdyžtak se i doptávám, v čem vidí nedostatky, jaký je jeho názor apod. Vždycky je pro mě důležité jeho názor slyšet.*“

R3: „*Zajímám se o to, co si myslí a jaký je její názor na danou věc. Považuji za důležité ten názor znát.*“

R5: „*Vždycky se jí zeptám na její názor, když ho neřekne sama od sebe, protože je pro mě důležitý a zajímá mě.*“

Přínos této kategorie vnímám velice pozitivně a kladně. Jsem mile překvapená, že se všichni moji respondenti zajímají o to, co si jejich děti myslí, jaký mají názor na dané věci při vyjednávání a zohledňují tak jejich názor. Myslím si, že by to takto mělo být. Každý rodič by měl své dítě naslouchat a věnovat mu pozornost. Je důležité brát ohledy na to, co si jejich děti myslí a prohlubovat tak tím emocionální stránku dítěte.

5.5. Shrnutí výsledků

Výzkum se orientoval na zjištění toho, jakým způsobem probíhá vyjednávání mezi rodiči a dětmi o trávení volného času v odpoledních hodinách žáků 2. stupně základní školy. Na výzkumu se podílelo pět respondentů z mého blízkého okolí. Data byla získána formou polostrukturovaného rozhovoru.

Odpověď na první dílčí otázku lze nalézt v kategorii: „*Důvěra mezi rodiči a dětmi*“. Rodiče se přiklánějí k tomu tvrzení, že jejich děti už jsou velké na to, aby si mohly o svém volném čase v odpoledních hodinách rozhodovat samy. I přes to, že jsou už velké a mají možnost si rozhodovat o svém volném odpoledním čase samy, vážou se k tomu jistá pravidla či podmínky, které mají se svými dětmi nastavené a kladou důraz na to, aby děti podmínky dodržovaly. Z výpovědí, které jsem od respondentů dostala plyne, že rodiče svým dětem věří, a proto se nebojí toho, že by společně domluvená pravidla porušovaly. Z tvrzení, že svým dětem rodiče věří, vyplývá fakt, že tím zároveň posilují vzájemnou důvěru ve svých vztazích, která je pro ně velice důležitá. Dotazovaní respondenti byli přibližně stejného věku a mým příjemným překvapením bylo zjištění, že všichni respondenti mají stejný názor na to, že si jejich děti o svém volném čase v odpoledních hodinách mohou rozhodovat samy za dodržení stanovených podmínek.

Kategorie „*Základem všeho je komunikace*“ nejvíce navazuje na druhou dílčí výzkumnou otázku, a to konkrétně na otázku „*Jak je nastaven způsob vyjednávání mezi rodiči a dětmi?*“. Všichni respondenti se shodují na tom, že nejdůležitější roli ve vyjednávání se svými dětmi hraje komunikace, která je základ všeho. Považují za klíčové komunikovat se svými dětmi, navzájem si říkat své touhy a přání. Toto tvrzení považují za důležité, a to z toho důvodu, že všichni dotazovaní respondenti se shodli na tom, že nikdy neměli se svými dětmi nastaven způsob vyjednávání tím stylem, že vždy platí to, co řekne rodič.

Dalším velice pozitivním zjištěním v této kategorii bylo hledání společného řešení rodičů se svými dětmi, kdy všichni respondenti se shodli na tom, že je důležité hledat závěrečné společné řešení, které bude vyhovovat všem a pokud jedné straně nevyhovuje, přisuzují rodiče důležitost kompromisům, a to jak z jejich strany, tak ze strany svých dětí. Respondent R2 tvrdí, že i on jednou za čas udělá kompromis, ale není typ rodiče, který by přistupoval na kompromisy neustále, a to z toho důvodu, že si děti velice rychle zvyknou na to, že když se jim konečné řešení nebude líbit, budou vědět, že existuje další, jiná cesta, která jim bude vyhovovat. Toto

tvrzení R2 vysvětluje tím, že chce své děti připravit na budoucí život, který jim také nebude dělat kompromisy.

Do této kategorie přispěl i čas, který je věnovaný právě vyjednávání. Všichni dotazovaní respondenti se shodli na tom, že pokud chtějí se svými dětmi o něčem vyjednat, je pro ně velice důležité, aby na sebe měli čas. Toto tvrzení respondenti odůvodňují tím, že pokud nebudou mít na své děti čas, a i přes to s nimi budou o něčem vyjednat, nebudou svému dítěti plně naslouchat a věnovat mu plně svou pozornost. Tento fakt byl pro mě velice příjemným zjištěním, a to z důvodu, že se rodiče pozastavují a přemýšlí nad tím, že čas věnovaný svým dětem je pro ně důležitá jednotka při vyjednávání.

Z kategorie „*Prostor a pozornost*“ lze nalézt odpověď na čtvrtou dílčí výzkumnou otázku. Všichni dotazovaní respondenti uvedli, že vedou se svými dětmi společné diskuze a každý má vždy prostor a možnost na vyjádření svých myšlenek a pocitů. Toto tvrzení bylo pro mě velice příjemným zjištěním.

Z výpovědí mých respondentů vyplynulo, že se všichni navzájem respektují a jsou k sobě ohleduplní. Naslouchání a možnost nechat vyjádřit své dítě k danému tématu považují za velice důležitou součást při vyjednávání. Tato kategorie je dle mého názoru ukázkou, že v dnešní době je tomu jinak, než tomu bylo dříve, protože všichni dotazovaní respondenti se shodli na tom, že se zajímají o to, co si jejich dítě myslí a tím tak zohledňují jejich názor, který je velice důležitý brát v úvahu.

Za pozitivní přínos realizovaného výzkumného šetření považuji zjištění, že všichni dotazovaní respondenti nechávají vyjadřovat své děti co si myslí a prohlubují tak emocionální stránku dítěte. Dalším důležitým faktem považuji zjištění, že mají nastaven způsob vyjednávání se svými dětmi formou diskuze a nehrají si na to, že platí to, co řeknou rodiče. Jako další pozitivní zjištění, které vyplynulo z výzkumu, považuji volnost, kterou rodiče dětem umožňují, ale za předpokladu, že budou dodržovat určitá pravidla, která si s rodiči společně domluvili, a tím posilují jejich vzájemnou důvěru. Samotní respondenti se pozastavili a popřemýšleli nad tím, jak mají způsob vyjednávání se svými dětmi nastaven a byli mile překvapeni.

Podobné výzkumné šetření na téma vyjednávání, nikoliv o volném čase, ale o užívání médií realizovala i Hagenová (2007, s. 388-389) a zjistila, že se obě skupiny (děti i rodiče) vnímají jako kompetentní aktéři. Liší se však přístup k dětem dle jejich věku, kdy konkrétní a restriktivní pravidla jsou častěji užívány na spíše mladší děti. U starších dětí častěji dochází ke ztotožnění se s nastavenými pravidly rodičů. Z obou výzkumů plyne, že při vyjednávání

vzájemnou komunikací rodičů a dětí dochází k nastavení a respektování určitých pravidel, a to jak pro využívání médií, tak pro trávení volného času v odpoledních hodinách.

Závěr

Společná diskuze o vyjednávání se svými dětmi je jedna z nejdůležitějších stanovisek pro efektivní komunikaci. Pokud se neberou ohledy na myšlenky a pocity dětí, nemá smysl s nimi o něčem vyjednávat, protože pak vážne komunikace a děti mohou mít pocit méněcennosti a cítit nezáměr ze strany rodičů. Je důležité svým dětem naslouchat, věnovat jim pozornost a umožnit jim mluvit o svých problémech.

Prostor pro vyjádření svého názoru ze strany dětí považují rodiče za další klíčový bod efektivní komunikace, která souvisí s vyjednáváním mezi nimi. Nebo alespoň toto tvrzení se dá vyčíst v této práci z výzkumného šetření, na kterém se všichni dotazovaní respondenti shodli.

Bakalářská práce se ubírá tématem vyjednávání mezi rodiči a dětmi, konkrétně vyjednávání o volném čase v odpoledních hodinách. Prvotně se zaměřuje na současnou rodinu a její funkce, které by měla plnit. Další pilíř je věnovaný výchově v rodině, která směřuje k dětem a navazuje tak na možné problémy, se kterými se může současná rodina potýkat. Další kapitola popisuje participaci a práva dětí, které jsou v současné době velice důležité. Ve třetí kapitole už je popsáno, jaké funkce má volný čas a jaké mají děti možnosti, jak budou svůj volný čas v odpoledních hodinách trávit. Poslední kapitola teoretické části je věnovaná komunikaci mezi rodičem a dítětem, kde jsou popsány zásady, které vedou k efektivní komunikaci. Výzkumné šetření bylo orientováno tímto směrem a cílem bylo zjištění, jakým způsobem probíhá vyjednávání mezi rodiči a dětmi o trávení volného času v odpoledních hodinách žáků 2. stupně základní školy.

Z výsledků výzkumného šetření vyplynulo, že dotazovaní respondenti mají nastaven způsob vyjednávání se svými dětmi stejně. Vedou společnou diskuzi se svými dětmi a projednávají společně všechna pro a proti, které se v diskuzi objevují a pak společně dochází k závěrečnému řešení. Pokud řešení jedné straně nevyhovuje, udělají kompromis, aby byli spokojeni a šťastní v úplném závěru všichni.

Tato práce by šla dále rozvinout z pohledu dětí, jak naopak oni vnímají vyjednávání se svými rodiči o trávení volného času v odpoledních hodinách. Vzhledem k tomu, že jsem měla dotazované respondentky pouze ženy – matky dětí, šla by tato práce rozšířit i o pohled otců dané problematiky.

Rodina se bude nadále proměňovat a s tím i život v ní. Důležité ale je, aby takový způsob vyjednávání byl nastaven ve většině případech. Aby se na děti nepohlíželo nejen jako

na děti, ale aby měly stále možnost vyjadřovat své názory a bylo jim tak nasloucháno. Také je ale důležité zmínit, že by rodiče neměli zapomínat na podmínky, které si se svými dětmi stanoví, aby pak nemělo dítě v rodině větší slovo než rodič.

Seznam použité literatury

BOKOVÁ, PhDr. Ludmila. (In Procházková). *Sborník studií: rodiče, děti a jejich problémy*. První vydání. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2011. ISBN 978-80-904920-1-1.

ČÁP, Jan a MAREŠ Jiří. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-x.

ČÁP, Jan. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-534-3.

ČAPEK, Jan a Markéta ČAPKOVÁ. *Pozitivní výchova sourozenců v rodině*. Praha: Portál, 2010. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-779-4.

ČERMÁK, Ivo. *Dětská agrese*. Brno: CERM, 1998. ITEM. ISBN isbn80-7204-098-7.

DUNOVSKÝ, Jiří, MATĚJČEK, Zdeněk, DYTRYCH, Zdeněk. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5.

DUNOVSKÝ, Jiří. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 1999. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-254-9.

DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA, Michaela ZUKLÍNOVÁ a kol. *Občanské právo hmotné. 1. Díl: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer, 2013-. ISBN 978-80-7478-326-5.

GRUBER, David. *Zlatá kniha komunikace. 3.*, opět rozš. vyd. Ostrava: Gruber – TDP, c2009. ISBN 978-80-85624-28-1.

HAGEN, Ingunn. *We can't just sit the whole day watching TV': Negotiations concerning media use among youngsters and their parents*. YOUNG. SAGE Publications, 2007, (10), 369-393. Dostupné z: doi:10.1177/110330880701500403

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1

HÁJEK, Bedřich. *Děti, vedoucí a volný čas*. Praha: Institut dětí a mládeže MŠMT, 2004. ISBN 80-86784-06-1

HAMAROVÁ, Janka a HOLKOVIČ, Ľubomír. *Výchova v rodine*. Smena: SÚV SZM v Bratislave, 3364 publikace, 1986.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HEŘMANOVÁ, Jana a Milan MACEK. *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. V Praze: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Odbor pro mládež, 2009. ISBN 978-80-86784-77-9.

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

HOŠKOVÁ, Lenka a Jana LAKATOŠOVÁ. *Komunikace: [Určeno pro stud. bakalář. distanč. studia managementu]*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1994. ISBN 80-7067-407-5.

JANKŮ, Martin a kol. *Nové občanské právo v kostce: (stručný úvod)*. V Praze: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-516-9.

JEHLIČKA, Oldřich a Jiří ŠVESTKA a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 1996. Beckova edice komentované zákony. ISBN 80-7179-063-x.

KAVANOVÁ, Alica a Štefan CHUDÝ. *Výchova a volný čas: vybrané kapitoly z pedagogiky volného času*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2005. ISBN 80-7318-266-1.

KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1110-2.

KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 7. vyd., V SPN vyd. 2., rozš. a dopl. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2005. ISBN 80-7235-272-5

KNAPPOVÁ, Marie, ŠVESTKA Jiří a kol. *Občanské právo hmotné*. 3. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: ASPI, 2002. ISBN 80-86395-28-6.

KNIGHT, Jarmila. *Nadace Naše dítě: spolupráce s Evropskou unií a společností Johnson & Johnson: Děti a jejich práva*. Brandýs nad Labem: Tiskárna JISKRA spol. s r.o., 2004.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

KRAUS, Blahoslav. *Životní styl současné české rodiny*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-544-8.

KUCHAŘOVÁ, Věra a kol. *Česká rodina na počátku 21. století: životní podmínky, vztahy a potřeby*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici s Výzkumným ústavem práce a sociálních věcí, 2019. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-275-3.

LACA, Slavomír. *Výchova – rodina – hodnoty*. Brno: Institut mezioborových studií, 2013. ISBN 978-80-87182-32-1.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1284-0.

LEJSKA, Mojmír. *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-038-7.

MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada, 2002. Pro rodiče. ISBN 80-247-0332-7.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa: základní duševní potřeby dítěte: dítě a lidský svět*. Praha: Grada, 2005. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-0870-6

MCLAGAN, Patricia A. a Peter KREMBS. *Komunikace na úrovni: jak dosáhnout ještě vyšší výkonnosti pomocí účinné komunikace*. Praha: Management Press, 1998. ISBN 80-85943-75-1.

MELGOSA, Julián a Raul POSSE. *Umění výchovy dítěte*. Praha: Advent-Orion, c2003. Harmonický život. ISBN 80-7172-613-3.

MOŽNÝ, Ivo. *Rodina a společnost*. 2., upr. vyd. Ilustroval Vladimír JIRÁNEK. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2008. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-87-8.

MOŽNÝ, Ivo. *Sociologie rodiny*. Vyd. 2., upr. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Základy sociologie. ISBN isbn80-86429-05-9.

MÜHLAN, Eberhard. *Mami, tatínek říkal...: jak lépe komunikovat s našimi dětmi*. Praha: Advent-Orion, 1997. Život a zdraví (Advent-Orion). ISBN 80-7172-204-9.

NELEŠOVSKÁ, Alena. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005. Pedagogika (Grada). ISBN 80-247-0738-1.

NĚMEC, Jiří. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3.

NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5163-4.

PÁVKOVÁ, Jiřina a kol. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.

PLAMÍNEK, Jiří a Daniel FRANC. *Komunikace a prezentace: umění mluvit, slyšet a rozumět*. Praha: Grada, 2008. Manažer. ISBN 978-80-247-2706-6.

POLLACHOVÁ, Tatjana. *Úmluva o právech dítěte*. Ostrava: Aries, 1993.

POTTS, Conrad a Suzanne POTTS. *Asertivita: umění být silný v každé situaci*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5197-9.

PRAŠKO, Ján. *Asertivita v partnerství*. Praha: Grada, 2005. Psychologie pro každého. ISBN 80-247-1246-6.

RADVANOVÁ, Senta. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-578-7.

SINGLY, François de. *Sociologie současné rodiny*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-249-1.

STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-x.

ŠÍNOVÁ (In Melzer, Filip). *Občanský zákoník: velký komentář*. Praha: Leges, 2013-. Komentátor. ISBN 978-80-87576-73-1.

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Komunikace mezi rodičem a dítětem: styly a techniky komunikace, komunikace rodiče ve vztahu k dítěti, vývojová období dítěte, komunikace v náročných situacích*. Praha: Grada, 2009. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2698-4.

VANČUROVÁ-FRAGNEROVÁ, Eva. *Psychologie předškolního dítěte a jeho výchovy v rodině*. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství n. p. 1969.

VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, ed. *Aplikovaná sociální psychologie I*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-269-6.

ŽLUNKOVÁ, Jitka. *Co do školy nepatří*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2498-9.

Seznam použitých zkratek

Dle	Podle
Aj.	A jiné
Např.	Například
Tzv.	Tak zvaný
ObčZ	Občanský zákoník
OSN	Organizace spojených národů
č.	Číslo
VČ	Volný čas
BOZP	Bezpečnost a ochrana zdraví při práci
R	Respondent
XXX	Jméno dítěte
ZŠ	Základní škola

Seznam příloh

Příloha A – Plán otázek k rozhovoru

Příloha B – Ukázkový rozhovor s respondentkou

Přílohy

Příloha A – Plán otázek k rozhovoru

1. Jak Vaše dítě tráví svůj volný čas v odpoledních hodinách?
2. Necháváte své dítě rozhodovat o tom, co bude dělat? A proč tomu tak je?
3. Jsou daná nějaká pravidla, co Vaše dítě ve svém volném čase v odpoledních hodinách smí a nesmí dělat?
4. Jaký je hlavní důvod řešení volného času Vašeho dítěte v odpoledních hodinách?
5. Jsou nějaké faktory, které Vás jako rodiče ovlivňují v tom, co Vaše dítě ve svém volném čase dělá?
6. Jaké plusy nebo mínusy vidíte v tom, jak se svým dítětem vyjednáváte?
7. Jaké faktory ovlivňují zájmy Vašeho dítěte?
8. Je pro Vás důležité, co si Vaše dítě v průběhu vyjednávání myslí?
9. Jaké myšlenky dětí při vyjednávání volného času v odpoledních hodinách považujete za důležité?
10. Probíhá u Vás vyjednávání formou diskuze či platí to, co řeknete Vy? Proč to máte takto nastavené?
11. Berete v úvahu to, co chce Vaše dítě ve svém volném čase v odpoledních hodinách dělat?
12. Jak řešíte další podrobnosti, když za Vámi přijde dítě s tím, že chce dělat nějaký kroužek?
13. Jak dojdete k závěru toho, co bude Vaše dítě v odpoledních hodinách dělat?
14. Jaký je Váš pohled na to, jak vyjednáváte se svým dítětem?

Příloha B – Ukázkový rozhovor s respondentkou

Respondent: R1

Pohlaví: žena

Věk dítěte: 14 let

Bydliště: vesnice

1. Jak Vaše dítě tráví svůj volný čas v odpoledních hodinách?

„Naše dítě navštěvuje už 9 let kroužek fotbalu, který má 2x do týdne a většinou o víkendech jezdí na zápasy. Dále chodí už 5 let na judo, takže má 2x do týdne tréninky s judem. A samozřejmě že taky dost svého času je věnovaná škole, kterou my jako rodiče bereme na prvním místě a v neposlední řadě naše dítě věnuje svůj volný čas svým kamarádům, se kterými chodí ven do parku.“

2. Necháváte své dítě rozhodovat samo o tom, co bude dělat? A proč tomu tak je?

„Ano. Jsou velké na to, aby si mohli rozhodovat o tom, co budou dělat. Já svým dětem věřím, takže je nechávám si o svém volném čase v odpoledních hodinách rozhodovat samostatně. Samozřejmě že vědí, co si mohou dovolit a co ne.“

3. Jsou daná nějaká pravidla, co Vaše dítě ve svém volném čase v odpoledních hodinách smí a nesmí dělat?

„Máme nastavených pár pravidel, které chci, aby dodržovaly. Když jde s někým ven, tak vždycky žádám přesný návrat domů a chci vědět s kým zrovna je a kde se přibližně nachází. Ale to asi nejsem jediná matka, která takové věci chce po svých dětech vědět, dnešní doba je zlá a bude hůř. A samozřejmě ví, co si může a nemůže dovolit v rámci slušného chování. Protože dětem věřím, tak se nebojím toho, že by nedodržely pravidla, které jsme si společně nastavili.“

4. Jaký je hlavní důvod řešení volného času Vašeho dítěte v odpoledních hodinách?

„Vždycky jsme vedli děti k tomu, že komunikace je základ, takže si povídáme o problémech, emocích, zážitcích, říkáme si své touhy a přání. Řeknou nám, co by chtěly dělat, a tak k tomu přistupujeme. Pak řešíme jejich volný čas, když přinesou špatné známky ze školy, což se nám samozřejmě nelíbí a odůvodňujeme si to tím, že místo učení šly ven radši s kamarády. A pak volný čas řešíme, když se to týká třeba toho fotbalu.“

5. Jsou nějaké faktory, které Vás jako rodiče, ovlivňují v tom, co Vaše dítě ve svém volném čase dělá? Které to jsou?

„Tak určitě je to rozvrh hodin ve škole, na to hodně koukáme. Pak je to taky dost finanční stránka daného kroužku nebo sportu a určitě i nějaká dostupnost toho kroužku, aby to bylo v našich silách. Vzhledem k tomu, že můj syn je poměrně akční a bojové sporty ho hodně berou, tak se na ten kroužek, který chce moje dítě dělat, koukám z pohledu rizika zranění. Je jasné, že třeba přírodovědecký kroužek bude obsahovat jiná rizika zranění, než třeba nějaký bojový sport. Musela jsem se naučit začít koukat na kroužky nebo sporty i z tohoto pohledu.“

6. Jaké plusy nebo mínusy vidíte v tom, jak se svým dítětem vyjednáváte?

„Takhle jsem nad tím asi nikdy nepřemýšlela. Tak jako plus bych asi brala určitě to, že nasloucháme toho druhého a povídáme si, nikdy to nebylo tak, že bychom jim diktovali, že budou dělat prostě mažoretky, volejbal, fotbal, hokej a tak. Když něco řešíme, důležitost přikládáme právě času, abychom pozornost směřovali právě k tomu, o čem se bavíme. Myslím si, že dříve to bylo jinak, ale doba se neskutečně posunula a podle mě by děti měly vyjadřovat svoje myšlenky a pocity, říkat co si myslí a my rodiče bychom je měli naslouchat. S tím, že máme na sebe navzájem čas, se pak teda asi týká trošku i to mínus, že jsme s manželem docela zaneprázdnění svou prací, takže když s námi děti chtějí něco řešit, tak to někdy nejde hned, pokud to není životně důležité, když jo, tak jde samozřejmě práce stranou.“

7. Jaké faktory ovlivňují zájmy Vašeho dítěte?

„Je to teda škola a povinnosti, které se k ní vážou, protože pokud nemá udělané úkoly nebo není naučen na testy do školy, tak nevidíme důvod, proč by měl XXX chodit někde po venku s kamarády nebo navštěvovat nové, další kroužky. A pak jsou to taky určitě nějaké povinnosti doma. XXX si přál psa, pořídili jsme psa, ale s podmínkou, že s ním teda každý den bude chodit na procházku. Pokud má všechny tyto povinnosti hotové, není problém, aby někam šel.“

8. Je pro Vás důležité, co si Vaše dítě v průběhu vyjednávání myslí?

„Já osobně vždy zohledňuji, co si moje děti myslí a vždy se nad tím pozastavím a popřemýšlím. Je pro mě důležité, aby se děti nebály se mnou mluvit o všem, tak asi i proto pak přistupujeme vždy na takové řešení, které vyhovuje jak mě, tak dětem. Myslím si, že je důležité brát vždy ohled na to, co si dítě myslí. Když třeba řekne, že si nic nemyslí, tak vím, že to tak není, vždycky si musíš něco myslet. Vždycky má prostor, aby se vyjádřil.“

9. Jaké myšlenky dětí při vyjednávání volného času v odpoledních hodinách považujete za důležité?

„Asi to, když přemýšlí nad tím, o čem se bavíme. Je fajn, když za mnou přijde a řekne mi: Mami, můžu jít za kamarády? Dlouho jsem s nimi nikde nebyl, školu mám hotovou a Abbe (pes) už na procházce byla. Přijde, řekne, co by chtěl a je vidět, že nad tím přemýšlí, že to není jen JÁ CHCI a tím to končí. Sám ví, že si musí nejdříve utřídit myšlenky a pak se můžeme spolu o něčem bavit.“

10. Probíhá u Vás vyjednávání formou diskuze či platí to, co řekneme Vy? Proč to máte takto nastavené?

„Všechno je o komunikaci, takže u nás se o tom určitě mluví, jasně, že pokud se třeba pohádáme kvůli nějaké blbosti nebo tak něco, tak říkám slavnou větu snad všechno rodičů „To mě nezajímá, platí to, co řeknu já!“ , ale moje děti moc dobře vědí, že to tak není. Nebo jako myslím v téhle souvislosti. Prostě si povídáme, já řeknu, co si myslím, děti řeknou, co si myslí a z toho vzejde závěr. Vždycky je pro mě ale důležité jeho názor slyšet.“

11. Berete v úvahu to, co chce Vaše dítě ve svém volném čase v odpoledních hodinách dělat?

„Ano, určitě. Je to pro mě důležitý vědět, zajímá mě, co chce dělat, proč to chce dělat a tak. Takže vždycky když přijde s něčím, co chce dělat, tak se nad tím pozastavím a přemýšlím nad tím.“

12. Jak řešíte další podrobnosti, když za Vámi přijde dítě s tím, že chce dělat nějaký kroužek?

„My jsme hodně upovídaná rodina, takže si furt o všem povídáme. Takže prostě když naše dítě přijde s tím, že by chtělo dělat tohle a tohle, tak to nebereme na lehkou váhu. Sedneme si, zvážíme všechna pro a proti a pobavíme se o tom dál, pro nás je důležité slyšet pádný důvod, proč se rozhodl něco takového dělat, protože chceme, aby když už, tak u toho vydrželo.“

13. Jak dojdete k závěru toho, co bude Vaše dítě v odpoledních hodinách dělat?

„Jde o to, jestli se jedná o nějaký kroužek nebo o schůzku s kamarády. Pokud se jedná o kroužek, tak když probereme všechny důležité věci okolo toho, jako je zvážení všech pro a proti, zvážení rozvrhu hodin, aby se to stihalo, zvážení dostupnosti daného kroužku, zvážení finanční stránky a případná zranění, tak nám z toho vyplyne nějaké řešení.“

Pokud se jedná o schůzku s kamarády, tak samozřejmě jako rodiče nejsme proti, aby se stýkalo se svými přáteli, pak ale koukáme na to, jestli má splněné všechny své povinnosti a jestli nemá mít v ten den trénink kroužku, který si vybral.

Když dojdeme k závěru, který jednomu z nás nevyhovuje, tak buď já nebo děti udělají kompromis, nevidím v tom nic špatného, a v úplném závěru budeme šťastní všichni.“

14. Jaký je Váš pohled na to, jak vyjednáváte se svým dítětem?

„Já myslím, že dobrý. Takhle... když něco řešíme, tak je pro mě fakt důležitý mít čas a plně se věnovat tomu, co zrovna řešíme. Takže když vím, že někam spěchám já nebo XXX, tak pokud nejde o něco životně důležitého, radši to odkládáme. Jinak si myslím, že já i naše děti mají možnost a prostor pro to, abychom si řekli navzájem názor, je prostor na to, abychom se nějak společně domluvili na tom, co bude asi nejlepší řešení. Kdyžtak se i doptávám, v čem vidí nedostatky, jaký je jeho názor apod. Myslím si, že naše společné vyjednávání probíhají v klidu a vzájemném naslouchání, nebo aspoň to tak vnímám já, těžko říct, jestli to tak vnímají i děti.“